

BASF

The Chemical Company

Seme rađa profit

Limagrain d.o.o.

21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
www.limagrain.rs**hrana produkt**

hrana bez mana!

www.hranaprodukt.com

Tel: 022/650-027, 650-033

SREMSKA

Godina II • Broj 29 • 13. decembar 2013. • cena 40 dinara

**сремске
НОВИНЕ**

POLJOPRIVREDA

GOLOMRAZIČA

Foto: M. Mileusnić

Usev pšenice je bujan, a ratari strahuju kako će žito podneti niske temperature od šest-sedam stepeni ispod nule jer najranije zasejani usevi imaju četiri-pet listova i jedan do tri bočna izdanka. Ovakva bujnost plaši proizvođače koji strahuju od izmrzavanja pšenice.

Stručnjaci se ne plaše da će do toga doći, iako se nikada ne zna moguća jačina mraza. Kako se prognozira, u najgorem slučaju, može doći do požutolesto vrhova listova i moguće je da će izmrznuti neki od bočnih izdanaka.

U OVOM BROJU

PAORI I KNJIGOVODSTVO:

Preko noći se ne može u Evropu

Strana 3.

MILENKO GIČANOV,
AMBASADOR PČELARSTVA
U SRBIJI:**Treba nam šansa kakvu zaslužujemo**

Strana 11.

INDIJA • KOVAČEVIĆI BRENDIRALI VINA IZ KUĆNE VINARIJE

"Krstili" vina starogradskim hitovima

Kažu da vinarstvo nije posao već način života, pa su tako u malom kućnom podrumu braće **Radoslava i Aleksandra Kovačevića** iz Indije nastala vina, koja nose nazive najpoznatijih starogradskih pesama: „Ima dana“, „Tiho noći“, „U ranu zoru“ i „Šešir moj“ - svako za određeni deo dana, raspoloženje i priliku.

Strana 10.

SMS MALI OGLASI
064/1629-737

- Od 2. 12. do 6. 12. 2013.
- Rast cene kukuruza
  - Stabilna cena pšenice
  - Dešavanja na svetskim berzama

KAKO SREMCI KOMENTARIŠU OBAVEZU POLJOPRIVREDNIKA DA VODE POSLOVNE KNJIGE

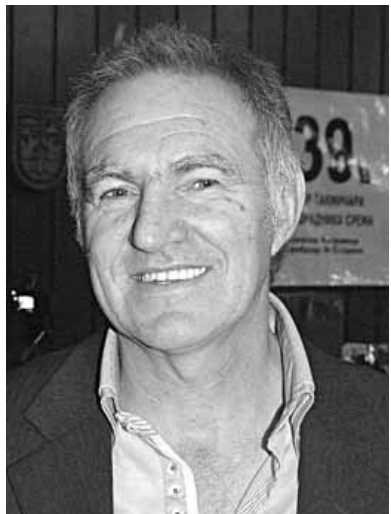
Preko noći se ne može u Evropu

Branislav Živanović : Svi poljoprivrednici nisu u stanju ni da tačno vode knjige polja, a kamoli lično knjigovodstvo - Bogdan Šuljmanac: Nadam se da će se obaveza prolongirati - Đorđe Nenadović: Neko je to smislio da precizno oporezuje seljaka - Uvek ispaštaju oni koji imaju najmanje

Uvođenje obaveze vođenja poslovnih knjiga dodatno će opteretiti ionako oslabljenu poljoprivredu, upozoravaju poljoprivrednici, jer ova godina je, zbog nepovoljnih vremenskih prilika, donela poljoprivredi uopšte negativan bilans. Poslovne knjige zato nisu dobar potez, već su samo put koji vodi ka još katastrofalnijem stanju u proizvodnji hrane kojoj država ionako duguje mnogo kao i onima koji tu rade. Duguje im dobar deo ostvarenih subvencija, državne firme i proizvođači duguju isplatu za sirovinu. Paori svoje poreze i dadžbine, ako ne plaćaju na vreme, plaćaju sa zateznim kamatama.

Ovako aktuelnu vest o primeni obaveze vođenja poslovnih knjiga u poljoprivredi od 2014. godinu komentarišu mnogi poljoprivrednici, ali i oni koji rade u toj oblasti. Jedan od rekordera u proizvodnji mleka u Sremu **Đorđe Nenadović** iz Sremske Mitrovice, veli da tu obavezu ne bi prihvatio da može da bira. Nada se da će se, makar naknadno, naći neko razuman u ministarstvima poljoprivrede i finansija ko će razumeti da ovdašnji seljak nije još za takve mere.

- Ovo se radi zbog oporezivanja svega i svačega u poljoprivredi, zato traže da se sve popiše. Radi plaćanja doprinosa za penziju i zdravstveno osiguranje i slično. Nameću nam debelu papirologiju, učenje vođenja finansija i knjigovodstva kao da nemamo toliko brige i posla. Voleo bih kada bi neko, pre donošenja tako važnih odluka i zako-

Branislav Živanović

na, konsultovao seljaka o tematici, upoznao se šta mi možemo, šta ne možemo da uradimo pa tek onda donosio zakone. Meni je ove godine Ministarstvo poljoprivrede Srbije ostalo dužno za pripadajuće subvencije za koje sam konkurisao i koje sam ostvario. Znači, kasni kod isplate i neće mi priznati kamatu. U suprotnom, kada ja državi za nešto dugujem, oni mi obračunaju svaki da zateznu kamatu. Gde je tu logika - pita Đorđe Nenadović iz Sremske Mitrovice.

Predsednik Saveta grupacije registrovanih poljoprivrednih gazdinstava Srema pri Sremskoj privrednoj komori **Branislav Živanović** dodaje da seljaci nisu zadovoljni ovom obavezom i da se nadaju kako će ona ipak biti stornirana.

- Meni nije jasno hoće li se na sve morati voditi poslove knjige ili će biti ograničenja. Malim proizvođačima će to biti teret više u svakom pogledu, a veliki proizvođači i sada su u sistemu PDV-a i vode poslovne knjige. Kakvo je stanje kod nas govori i podatak da 80 odsto poljoprivred-

Hoće li sada seljaci rod prodati švercerima?

Biljana Zec, direktorica Agencije za ruralni razvoj

nika ne zna da vodi knjige polja, a kamoli da zna vodi poslovne knjige. Ako se istraje u ovoj nameri, seljaci će morati da uzmu knjigovođe što je njima veliki trošak, a ovim drugima prilika da laku i dobru zaradu, smatra Živanović.

Ni predsednik Asocijacije poljoprivrednika Srbije **Bogdan Šuljmanac**, iz Lačarka, nije za sada detaljno upoznat sa ovom zakonskom obavezom. On smatra da treba da se o svemu upoznaju oni na koje se ona odnosi i da u tom smislu treba doneti određena podzakonska akta, odrediti detalje, pa i obučiti poljoprivrednike oko poslovnih knjiga.

- Kao predstavnik asocijacije, u čestom sam kontaktu sa nadležnima u resornom ministarstvu poljoprivrede i imam informacije kako se priprema povlačenje konkretnog akta. Hoće li tako biti? Hoće li se to odgoditi do daljeg ili neće, ostaje da vidimo. Poslovne knjige su nova velika obaveza za naše seljake i veliki teret, jer ko ne zna sam da to radi mora da plati, podseća Bogdan Šuljmanac.

Obaveza vodi ka sivoj ekonomiji

Obaveza vođenja poslovnih knjiga od strane registrovanih poljoprivrednih gazdinstava predviđena je Zakonom o porezu na dohodak čija primena treba da stupi na snagu od 1. januara 2014. godine. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i

vodoprivrede zajedno sa Ministarstvom finansija radi na iznalaženju rešenja kako bi poljoprivrednici što lakše prevazišli i uklopili se u novu obavezu vođenja poslovnih knjiga.

U Agenciji za ruralni razvoj opštine Indija kažu da za poljoprivrednike ovo znači da ne mogu biti paušalno oporezovani, već moraju voditi knjige po sistemu dvojnog ili prostog knjigovodstva.

- Zakon koji je usvojen je pokušaj uvođenja reda i bolje evidencija poljoprivrednih gazdinstava koja dobijaju državne subvencije. Umesto na njivi, u voćnjaku ili štali poljoprivrednik će morati vreme da provede uz računar ukoliko ne bude imao angažovanu osobu ili agenciju za ove poslove - ističe **Biljana Zec** direktorica Agencije za ruralni razvoj i kaže da je obaveza donekle razumljiva za one koji su u sistemu PDV, ali, za mala gazdinstva nije:

- Oni će verovatno povući se u sivu ekonomiju, proizvode prodati švercerima i nakupcima, i tako "zaobilaziti" sistem, čime će država dodatno biti na šteti. Teoretski je sve uređeno ali se postavlja pitanje koliko praksa i poljoprivredni proizvođači mogu da iznesu sve to i koliko ce to zaista dovesti do povećanja poljoprivredne proizvodnje. Postoji mogućnost da, ukoliko se ne ispune sve obaveze predviđene zakonom, poljoprivrednicima budu uskraćene premije i subvencije.

Jovica Stepanić

ni praktičnu stranu ove ideje, jer mi sve to izgleda kao da će od nas napraviti male preduzetnike, čime će pokušati da predstave kako je preduzetništvo kod nas napredovalo, odnosno da nam stave još koji teret. Paori ne znaju da to rade i tu nema spora. Takođe, ovakva ideja možda i nije toliko loša sama po sebi, ali pre toga potrebno poljoprivredu obnoviti i to pre svega kroz povoljnije uslove nabavke nove mehanizacije, pa tek onda sve ostalo - kaže **Dragan Bojanić** iz Lačarka.

Poljoprivrednik **Jovica Stepanić** iz Adaševaca ima registrovano poljoprivredno gazdinstvo i zajedno sa članovima svoje porodice na 80 hektara uzgaja pšenicu, kukuruz, šećernu repu i soju. Osim toga, u svom domaćinstvu drži 80 ovaca, 20 krmača i 40 tovljenika, a takođe ima i 70 košnica sa pčelama i četiri grla lipicanerske rase.

Za novine u kojima koje su najavljene kaže da je čuo samo površno i da još uvek nije upoznat sa detaljima oko toga.

Đorđe Nenadović

Šta će staračka domaćinstva

Osim obaveze knjigovodstva poljoprivrednici ce od 1. januara morati da plaćaju i porez na zemljište bez obzira da li je poljoprivredno ili građevinsko po stopi od maksimalno 0,4% vrednosti imovine i taj porez određuje lokalna samouprava.

Poslednju reč imaju naravno, poljoprivrednici, a **Đorđe Jovanović** iz Beške kaže da je on već godina u sistemu PDV-a jer ima registrovana dva gazdinstva, na supruhu i sebe.

- Mi to već uveliko radimo. Međutim pitam se šta će mali proizvođači i staračka domaćinstva gde ljudi nisu u mogućnosti da vode knjige niti im odgovara ta novina. U suštini, sve je i zamišljeno tako da što manje novca ide običnom narodu, a što više državi. Recimo, u evropskim zemljama postoji dobar trend da se pomogne malom i srednjem proizvođaču, a kod nas je sve usmereno ka velikim sistemima, što prema mom mišljenju nije dobro. Uvek ispaštaju oni koji imaju najmanje. Još ako se ukinu subvencije po hektaru, ne piše se dobro poljoprivrednicima kaže Đorđe.

- Svi mi, a tu mislim i na nas paore i na one koji to nisu, zamo u kakvom je stanju naša poljoprivreda. Situacija je svakako teška i ovo je nešto što nikome nije bilo potrebno Ali, kao i obično, birokratija je ta koja odlučuje bez pitanja i bez saglasnosti onih koje će se ove odluke ticati. Sa druge strane, ne shvatam

Bogdan Šuljmanac

- Ne znam kako su zamislili da to izgleda u praksi. U svakom slučaju, mislim da će to biti veoma teško, posebno za ona gazdinstva koja su manja i koja vode stariji ljudi. Ako budemo morali da vodimo sve detaljno, ulaze i izlaze, uplate i isplate, to će značiti da ćemo morati da zaposlimo knjigovođu. Jer, seljak da to ume da vodi sam ne bi bio seljak. Ne mogu da shvatim koji je cilj države, da li to trebaju da se zaposle mladi ekonomisti koji su bez posla ili ovi koji su završili poljoprivredni fakultet pa nigde ne rade? Ili možda država želi da ima kompletan uvid u sve što seljci poseduju kako bi lakše mogla da prati naše propadanje - pita se Jovica Stepanić iz Adaševaca.

E. S. P.

Put ka zdravoj hrani i ekonomičnoj proizvodnji

- Zimska predavanja su u interesu poljoprivrednika i savetodavaca, prilika su na kojoj se pokaže šta se radi u ovoj službi, kakvi se rezultati ostvaruju na terenu i u ogledima, da se uspostave i učvrste kontakti savetodavaca i proizvođača koji su uvek dragoceni - poručio je Žarko Suvčić, v.d. direktor Poljoprivredne stručne službe Sremska Mitrovica

Savetodavci Poljoprivredne stručne službe Sremska Mitrovica održali su stručno predavanje za poljoprivrednike u Sremskoj Mitrovici kao uvod u seriju standardnih zimskih predavanja na aktuelne teme. Jer, odavno je jasno da su ovakva predavanja neophodna poljoprivrednim proizvođačima i da je zima, kada se završe poslovi na njivama, za to najpogodnije vreme. Prvo predavanje održano 11. decembra, u Sremskoj Mitrovici, okupilo je brojne proizvođače što potvrđuje napred rečeno.

Obostrani interes

Okupljenim poljoprivrednicima u sali Poljoprivredne stručne službe Sremska Mitrovica prvo se obratila šef savetodavne službe **Mirjana Tojagić Milovanović** koja je predstavila i predavače. Ovog puta, osim nje, to su bili dr **Katica Škrbić** savetodavac za šećernu repu, mr **Vladimir Marić** savetodavac za kukuruz, **Zoran Martinović** savetodavac za strna žita, **Radislav Kovačević** savetodavac za kontrolu zemljišta i **Ružica Mikić**, koordinator Prognozno izveštajne službe.

Mirjana Tojagić Milovanović je istakla da je predavanje na aktuelne teme i da se na ovaj način doprinosi daljem unapređenju proizvodnje, efikasnosti proizvodnje i ulaganja.

Vršilac dužnosti direktora PSS Sremska Mitrovica **Žarko Suvčić** dodao je, nakon pozdravnih reči, da su zimska predavanja u interesu poljoprivrednika i savetodavaca, da su prilika na kojoj se pokaže šta se radi u ovoj službi, kakvi se rezultati ostvaruju na terenu i u ogledima, te da se uspostave i učvrste kontakti savetodavaca i proizvođača koji su uvek dragoceni.

Žarko Suvčić, v.d. direktora

Knjige polja

Na predavanju u Sremskoj Mitrovici Katica Škrbić je poljoprivredne proizvođače podsetila da su protekle godine dobili knjige polja koje, do kraja ove godine, treba da budu predate nadležnima u Vojvodini. Savetodavci ih pre upućivanja u Novi Sad moraju da pregledaju i overe. Zato je bitno da knjige polja što pre budu vraćene savetodavcima.

Predavanje u Sremskoj Mitrovici

O proizvodnji šećerne repe na području kojeg pokriva ova Poljoprivredna stručna služba govorila je dr Katica Škrbić i istakla da je ova godina pokazala da Sremci znaju da rade ovaj posao oko repe, odnosno da su dobri proizvođači. Jer, ove godine ostvaren je prosečan prinos repe od 55,8 tona po hektaru, da je digestija u proseku oko 16,26 procenata što potvrđuju i fabričke analize. Ona je podsetila na značaj poštovanja plodoreda i ostalih mera u sprečavanju pojave bolesti i štetočina.

Mirjana Tojagić Milovanović istakla je značaj zaštite voća u ovom periodu, i potrebu da primene mere zaštite - pesticida, kada opadne više od 70 odsto listova na vinovoj lozi, jabučastom i koštičavom voću.

Bakarni preparati - zaštita voću

- Treba primeniti bakarne preparate, obuhvatiti celo stablo i sve grane da bi se smanjio infektivni potencijal za narednu godinu. Tu se nalaze spore određenih prouzrokovaca bolesti koji će se razmnožavati kada dođu povoljni uslovi. Znači, upotrebom bakarnih preparata se smanjuje infektivni potencijal izazivača bolesti i štetočina za naredni period - rekla nam je Mirjana Tojagić Milovanović i istakla da se sve druge informacije za ovu i druge oblasti u okviru savetodavne službe mogu dobiti putem telefona.

Samostalni stručni saradnik za zaštitu voća i vinove loze **Ružica Mikić**, koja je i koordinator Prognozno - izveštajne službe u Sremskoj Mitrovici, odnosno opština koje pokriva ova služba, a to su Šid, Sremska Mitrovica, Pećinci i Stara Pazova.

- Rad Prognozno izveštajne službe može se pratiti preko sajta. Mi imamo razmeštaj naših alata, a to su automatske meteorološke stanice, imamo feromonske klopke svetlo-

Dr Katica Škrbić, savetodavac za šećernu repu

sne lampe, sve to zaokružujemo i ogledima i na osnovu svih tih pokazatelja pratimo pojave, let i drugo vezano za bolesti i štetočine. To su sve pokazatelji nakon kojih preporučujemo proizvođačima preparate i tretmane - rekla je Ružica Mikić.

Ona je upoznala prisutne na predavanju sa radom Prognozno izveštajne službe i potrebi njenog postojanja. Ova služba je prvo formirana u Vojvodini, a potom je obuhvatila celu Srbiju.

Prognozno izveštajna služba

- Prognozno izveštajna služba je potrebna zbog velikih nepogoda poplava, suša, klimatskih promena. Zbog svega toga imamo pojavu novih bolesti i štetočina. Naši proizvođači se bore da dobiju kvalitetan proizvod pri čemu troše velike količine sredstava za zaštitu bilja ne vodeći računa o zaštiti životne sredine i zaštiti samih proizvoda, o eventualnom narušavanju zdravlja, okoline... Prognozno izveštajna služba postoji da bi na vreme informisali o pojavi bolesti i štetočina, pratili biološke događaje u razvoju štetnih organizama - piljenje poaganje jaja i tako dalje i na osnovu toga dali preporuke za tretiranje. Na taj način štitimo životnu sredinu, smanjujemo cenu krajnjem poljoprivrednog proizvoda, organičnim brojem tretmana utičemo

Mirjana Tojagić Milovanović, šef savetodavne službe

Ružica Mikić, koordinator prognozno izveštajne službe

na smanjenje pojava rezistentnosti, jer znamo da primena pesticida utiče na to. Sve u svemu rezultati i saveti prognozno izveštajne službe višestruko pomažu proizvođačima - rekla nam je Ružica Mikić.

Poljoprivrednim proizvođačima su potom savetodavci obratili preneli aktuelnoti iz svojih oblasti. U sklopu predavanja poljoprivrednicima je podeljen i priručnik o pravilnoj upotrebi pesticida. Predavanja na ove i slučne teme se nastavljaju u drugim sredinama koje pokriva Poljoprivredna stručna služba Sremska Mitrovica.

S. Đaković - M. Mileusnić

SREMSKA MITROVICA • O REALIZACIJI PROGRAMA SUBVENCIJAMA U POLJOPRIVREDI I PLANOVIMA ZA 2014. GODINU

Dragocena pomoć poljoprivrednicima

- Izvršili smo sve što smo planirali i obećali za 2013. godinu, a za narednu godinu očekujemo više novca i još efikasniju pomoć poljoprivrednim proizvođačima - kaže načelnik Uprave za poljoprivredu Vladimir Nastović

Uprava za poljoprivredu Grada Sremska Mitrovica privodi kraju sve planirane aktivnosti za ovu kalendarsku godinu, a to se odnosi i na aktivnosti prema poljoprivrednicima, tačnije na subvencije iz lokalnog budžeta. Načelnik ove gradske uprave **Vladimir Nastović** kaže da su, kada je reč o subvencijama, u početku bile aktuelne četiri mere, a kasnije se proširio broj oblasti u kojima se pomagalo poljoprivrednicima.

- Pomoć u radu udruženjima poljoprivrednih proizvođača iznosila je 900.000 dinara ukupno po programu za ovu godinu. Imali smo 40 korisnika subvencija navodnjavanje i to je suma iznosi oko 1,2 miliona dinara, a obuhvatila je pomoć za sve vidove navodnjavanja. Subvencije za proizvodnju u zaštićenim uslovima, odnosno u plastenicima i staklenicima, koristila su tri proizvođača, a tu je i osiguranje poljoprivredne proizvodnje - navodi načelnik Vladimir Nastović.

Subvencije za osiguranje poljoprivredne proizvodnje je, čini se, bio najinteresantniji vid pomoći jer se prijavilo oko 290 korisnika sa potpunim i na vreme predatim zahtevima.

- Svi oni su ostvarili ova svoja prava, isplata će biti završena za nekoliko dana, odmah pošto budu donete pravosnažne odluke po tom pitanju tako da je to razlog što pare za ovaj vid subvencija nisu ranije dobijene, objasnio je prvi čovek gradske uprave za poljoprivredu.

Uz pomenute subvencije, Gradska uprava za poljoprivredu je, u saradnji sa bankama i Garancijskim

Vladimir Nastović, načelnik

fondom, realizovala još dve mere za pomoć poljoprivrednicima. Radi se o kratkoročnim kreditima na 12 meseci za zasnivanje jesenje setve za koju je iz budžeta obezbeđena sredstva a radi se o ukupno sumi od pet miliona dinara. Sredstva su isplaćena veoma brzo i pomogla su poljoprivrednicima u ostvarenju setve. U ovoj oblasti grad je učestvovao sa 10 odsto sredstava, a poljoprivrednicima se sufinansirao deo kamate. Organizovana je pomoć u vidu dugoročnog kreditiranja za nabavku poljoprivredne mehanizacije preko Garancijskog fonda Vojvodine.

- Za sada imamo dva zahteva za nabavku mehanizacije na ovaj način. Jedan se odnosi na nabavku novog traktora i priključnih mašina,

Reč poljoprivrednika

Borislav Kotarlic iz Kuzmina, radi 32 hektara zemlje, ove godine je kupio tifon za navodnjavanje i za njega učestvovao na konkursu za subvenciju u iznosu od 20 odsto vrednosti. Takav konkurs bio je raspisan od strane gradske uprave za poljoprivredu, ispunio je uslove i obezbedio deo novca. Nadao se da će obezbediti i 40 odsto novca koji je po sličnom konkursu raspisao Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo, ali konkretan odgovor o tome šta mu sleduje još čeka.

- Prodao sam, u stvari, bikove sa namerom da kupim tifon. Kupio sam ga i isplatio u kešu, koštao je preko 900.000 dinara. Od Grada Sremska Mitrovica dobio sam subvenciju nešto više od 160.000 dinara, nadao sam se da ću dobiti

Borislav Kotarlic iz Kuzmina

pomoć i od pokrajine jer bi tako obezbedio još 263.000 dinara. Sve što su tražili, poslao sam poslao u Novi Sad: potvrde za registraciju gazdinstva, račune o plaćanju, formulare i slično, a oni su mi rekli kako su me zvali telefonom radi ne-

čega i da se niko nije javio na telefon, govori Kotarlic o subvenciji iz pokrajinskog sekretarijata.

Ovaj 33- godišnji poljoprivrednik zajedno sa roditeljima i svojom porodicom, gaji i stoku. U oborima imaju 10 bikova i 60 svinja. Uz to bavi se i povrtarstvom i to na sedam hektara

- Imamo lubenice, krompir, luk i kupus, a u plasteniku je povrće. Opredelili smo se da povrće plasiramo preko sindikalne pro-

Radoslav Panić iz Noćaja

daje međutim, to nam je propalo zbog propisa, pa sada snabdevamo piljarnice. Nije loše u povrtarstvu, tako ćemo i nastaviti a tifon će nam u tome mnogo pomoći, ocenio je Borislav Kotarlic.

Radoslav Panić iz Noćaja koristio je subvenciju za pomoć u povrtarskoj proizvodnji tačnije sredstva za plasteničku proizvodnju.

- Za moj plastenik sam uložio oko 120.000 dinara i imao sam pravo da konkuriram za 20 odsto uloženi sredstava. Tu mogućnost sam iskoristio, dobio sam po osnovu ovoga 24.000 dinara subvenciju. Ovaj novac će mi dobro doći za zasnivanje nove proizvodnje jer već posle Nove godine, oko 4. ili 5. januara, počinjemo novu proizvodnju povrća u plasteniku, istakao je Radoslav Panić.

a u najavi je još jedan zahtev za još kupovinu traktor - kaže naš sagovornik.

Sve ove subvencije planirane su i za narednu godinu ali će kreditiranje biti povećano, odnosno za kredite će biti više novca na raspolaganju. Budžet za 2014. godinu je u završnoj fazi, prema raspoloživim podacima iz Gradske uprave za poljoprivredu, najverovatnije će

biti pet miliona namenjeno za kratkoročne kredite za prolećnu setvu, isto toliko novca će biti opredeljeno kao subvencija za tov junadi i svinja, tri miliona dinara za nabavku mehanizaciju.

- Nadam se da će već prvi rebalans tog budžeta za narednu godinu doneti još para za poljoprivrednike. Planiramo i novu meru - veštačko osemenjavanje domaćih životinja

koja je zakonom o subvencijama dozvoljena, dodao je Vladimir Nastović, načelnik za poljoprivredu Grada Sremska Mitrovica.

Osim subvencija koje su usmerene direktno proizvođačima, one koje su namenjene kao pomoć u radu udruženja, za navodnjavanje i neke druge aktivnosti verovatno će se plasirati preko Agencije za ruralni razvoj. **S.Đaković**

PEĆINCI • PREDAVANJA ZA POLJOPRIVREDNIKE I NOVE MERE

O analizi zemljišta uz 0 poreza

Po Odluci Privremenog organa, porez na poljoprivredno zemljište u pećinačkoj opštini biće nula

Krajem novembra za poljoprivrednike iz pećinačke opštine održano je predavanje na temu „Fiziološke promene na biljkama izazvane nedostatkom ili suviškom hraniva u zemljištu“, odnosno, akcentat je stavljen na analizu zemljišta i preporuke koje se na osnovu nje dobijaju za dubrenje zemljišta. Predavanje su održali stručnjaci iz Poljoprivredne stručne službe iz Sremske Mitrovice koja je ove jeseni radila analizu zemljišta u 14 sela pećinačke opštine i koji su tom prilikom poljoprivrednicima uručili rezultate analize.

Analizom zemljišta, koju je finansirala lokalna samouprava opštine Pećinci, obuhvaćeno je oko 1.000 hektara poljoprivrednog zemljišta, koje na parcelama privatnog sektora, koje na zemljištu u državnoj svojini, izdatom u zakup. Govoreći o značaju analize zemljišta, **Zoran Martinović**, samostalni stručni saradnik u sremskomitrovačkoj Poljoprivrednoj stručnoj službi, istakao je da je analiza zemljišta izuzetno važna jer se na taj način omogućuje da se svakoj ratarskoj kulturi obezbedi tačno onoliko hraniva koliko joj je potrebno. Martinović je naglasio da na osnovu urađene analize poljoprivrednici dobijaju preporuke za četiri useva koja nameravaju da seju u naredne četiri godine.

Ukoliko u međuvremenu promene plan, kazao je Martinović, samo je potrebno da se jave Poljoprivred-

Sa predavanja za poljoprivrednike u Pećincima

noj stručnoj službi i na osnovu već urađene analize dobijaju preporuku kako da dubre zemljište za kulturu koju su odlučili da poseju. Po njemu, usevima ne predstavlja problem samo manjak elemenata u zemljištu, već i višak hraniva, zbog čega su ovakva stručna predavanja višestruko korisna.

I poljoprivrednici koji su pratili

ova predavanja, iz svoje prakse potvrđuju višestruku korisnost analize zemljišta koja donosi ekonomičnost ulaganja i bolju iskorišćenost zemljišta za date useve. Međutim, kako je Vlada Republike Srbije 18. novembra donela Odluku o uvođenju privremenih mera u opštinu Pećince zbog blokade rada opštinskog parlamenta i probijanja zakonskog ro-

ka za održavanje sednice Skupštine opštine Pećinci, aktuelno stanje u lokalnoj samoupravi po uvođenju privremenih mera, poljoprivrednicima je, 25. novembra na predavanju u Pećincima predstavio **Sava Čojčić**, predsednik Privremenog organa. On je podsetio da je prva odluka koju je Privremeni organ doneo bila usvajanje Programa davanja u

zakup poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini, kako bi što pre bila rasisana licitacija. Čojčić je rekao da je Program davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta bio spreman još u julu mesecu, ali da nije mogao da bude usvojen zbog blokade rada opštinske Skupštine.

- Usvojili smo ga čim je konstituisan Privremeni organ. Sada je najvažnije da se sprovede prvi krug licitacije i da se spreči pojavljivanje tajkuna u prvom krugu. Znam da kasnimo, ali idemo dalje i verujem da ćemo uz vašu podršku uspeti - kazao je Sava Čojčić i dodao da su prethodne nedelje doneli još jednu važnu odluku.

- Nedavno je na dnevnom redu bilo usklađivanje poreza na poljoprivredno zemljište i Privremeni organ je doneo Odluku da porez na poljoprivredno zemljište bude nula, jer smo smatrali da ćemo na taj način pomoći svim poljoprivrednicima na našoj teritoriji - izjavio je predsednik Privremenog organa uz obećanje da će Fond za poljoprivredu, vredan 20 miliona dinara biti oformljen do kraja ove godine.

Na sednici od 27. novembra, Privremeni organ je doneo rešenje o formiranju Komisije za sprovođenje postupka davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini čime su ispunjeni uslovi za raspisivanje licitacije, u što kraćem roku.

G. M.

Različit stav Evrope i Amerike

Kod nas se dozvoljava gajenje GM useva samo u eksperimentalne, naučne svrhe i svaka njiva pod ovim usevom mora biti prijavljena i kontrolisana – U Srbiji se godišnje uveze 150.000 tona sojine sačme od čega je 90 odsto genetski modifikovana!

Piše: **Branislav Gulan**

U Evropi je 1998. godine, genetički modifikovanim biljkama bilo zasejano 24.000 hektara, javno mnjenje je uzburkano i zakonska regulativa veoma stroga. Grčka je stavila moratorijum na proizvodnju GMO biljaka, dajući na taj način nauci još vremena da preispita svoje mogućnosti. Protiv ovakve hrane izjašnjava se čak 77 odsto britanaca. Gajenje GMO organizama i prodaja hrane dobijene iz njih zabranjena je u Nemačkoj, Luksemburgu, i Norveškoj (ako nije obeležena), dok se u Španiji i Portugaliji takve namirnice nalaze u rafovima prodavnica.

Na poljima Severne Amerike genetički izmenjene biljke pre deset godina nalazile su se na 25 miliona hektara, javno mnjenje je tu indiferentno, a zakonska regulativa liberalna. U SAD je komercijalno gajenje ovakvih biljaka počelo 1996. godine i od tada se površine pod usevima transgenog bilja svake godine utrostručuju. Već 1998. godine u SAD je devet odsto proizvedenog krompira, 32 odsto kukuruza i 38 odsto soje bilo iz grupe genetički izmenjenih biljaka. Čak 50 procenata proizvedene soje na svetsko tržište stiže upravo sa američkog tržišta. Američki potrošač je, u načelu, protiv ovako dobijenih namirnica, međutim američka Vlada ne omogućava označavanje takve hrane. U Evropi je drugačije, kupcima je ostavljena mogućnost da biraju. To znači da hrana dobijena od GM proizvoda mora biti obeležena. Po pravilu ona je i jeftinija za 30 do 50 odsto od obične! U Južnoj Americi je

transgenim biljkama 1998. godine bilo zasejano pet miliona hektara, a javno mnjenje je i tu indiferentno.

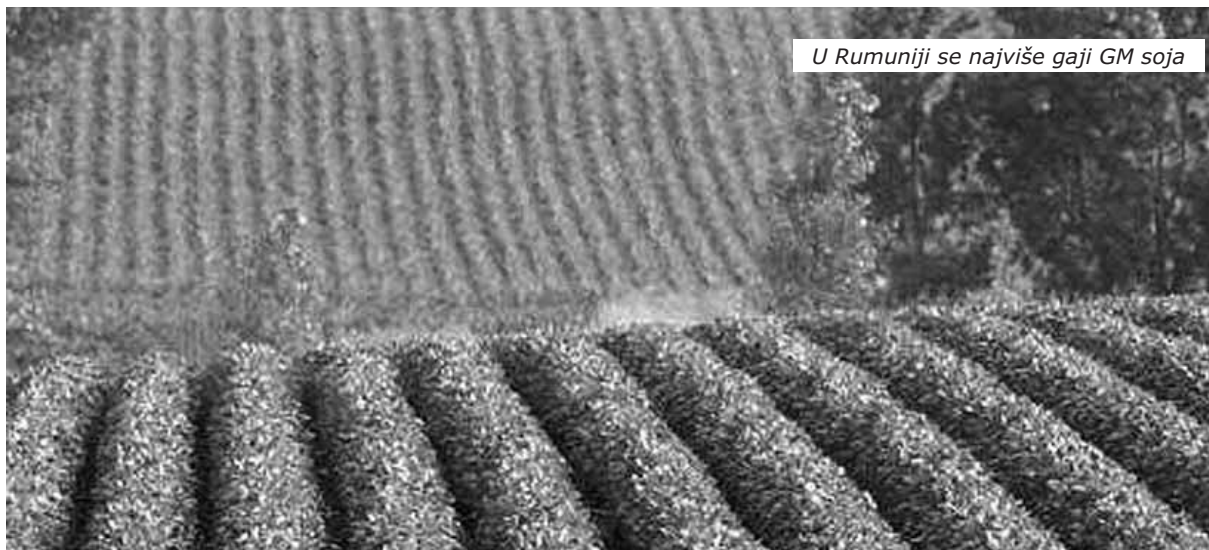
Pritisci, pravdanja, strahovi....

U Evropi je dugo postojao otpor prema genetski modifikovanim proizvodima, dobijenim od transgenih organizama, koji imaju udeo genoma druge vrste uneto tehnikom genetičkog inženjeringa. Ali, nakon pritiska moćnih američkih kompanija došlo je do popuštanja, pa je u planu uvođenje novih proizvoda na tržište EU i pored velikog protivljenja nekoliko država članica EU i javnog mnjenja. Evropa još uvek ne dozvoljava gajenje genetski modifikovanih biljaka, a promet hrane koja vodi preko njih je pod strogom kontrolom. U zemljama EU uvedeno je ili je u toku uvođenje obaveznog obeležavanja genetski modifikovanih proizvoda, a slična situacija je i u Japanu, Australiji, Novom Zelandu, Koreji, Švajcarskoj, Norveškoj, Islandu... Kod nas se poslednjih godina pronađe po nekoliko desetina hektara pod GM sojom i te površine se odmah uništavaju. I u Hrvatskoj se vodi veoma restriktivna politika prema uvođenju GMO, a od maja 2005. godine ova oblast je i zakonski regulisana. Među zemljama ovog regiona, najveći proizvođači GM je Rumunija, na čijim njivama se najviše gaji GM soja.

- Oni koji su 'za' GMO to pravdaju brzim povećanjem proizvodnje hrane, poboljšanjem kvaliteta i sa

Dr. Vladimir Glišin

U Rumuniji se najviše gaji GM soja

porastom prinosa, pogotovo kada se ima u vidu rast svetske populacije. Zagovornici ističu i smanjenje upotrebe hemijskih sredstava i do 40 odsto u borbi protiv insekata i korova, čime se zagađenje životne sredine znatno redukuje. Ignorantnost, političke manipulacije (globalne i lokalne), verske predrasude, ekonomski interesi – sve to zajedno utiče da se stvori tako snažan, neopravdan otpor u javnosti. Dakle, GMO je onaj čiji je genetički materijal namerno promenjen – navodi dr. **Vladimir Glišin** iz Instituta za molekularnu genetiku i genetičko inženjerstvo u Beogradu.

Pobornici GMO, takođe, ukazuju da je strah od transgenih biljaka i GM hrane posledica loše informisanosti i da je neophodna stručna edukacija stanovništva o ovoj oblasti. Katastrofa koja se predviđala povodom uzgajanja GMO organizama je izostala. Iako još uvek nisu sagledani svi aspekti koristi ili štetočnosti GMO, već sada može uočiti da oni smanjuju troškove proizvodnje, upotrebu hemikalija i mehaničkih oruđa potrebnih za setvu, održavanje i žetvu. Efekat smanjenja troškova neminovno će se smanjiti i na potrošače, kažu pobornici GMO hrane.

Komercijalna proizvodnja

Genetički modifikovane biljke masovnije počele su da se gaje 90-tih godina prošlog veka. Sa 1,7 miliona hektara površine zasejane

Prof. dr. Miroslav Malešević

genetički modifikovanim usevima 1996. godine u svetu, relativno brzo se stiglo do 52,6 miliona hektara u 2001. godini. U 2007. godini bilo je zasejano više od 80 miliona hektara, 2010. godine blizu 150 miliona hektara, a 2013. godine oko 170 miliona hektara. U Evropi GM poljoprivredne kulture komercijalno se gaje u Španiji, Nemačkoj, Francuskoj, Rumuniji, a u svetu u SAD, Brazilu, Argentini...

Najveći proizvođač GM useva u Evropi je Španija i u toj zemlji se od 1998. godine gaji kukuruz otporan na insekte. Od ukupnih površina pod kukuruzom deset odsto je GM, navodi prof. dr. **Miroslav Malešević** iz novosadskog Instituta za ratarstvo i povrtarstvo. Kod nas se genetski modifikovani usevi na gaje. Tu materiju reguliše Zakon o genetski modifikovanim organizmima iz 2001. godine koji ne dozvoljava gajenje GM biljaka u poljskim uslovima bez prethodnog rigoroznog ispitivanja porekla, izmena na biljkama i njihovim osobinama i uticaju na čoveka. Konkretnije, kod nas se dozvoljava gajenje GM useva samo u eksperimentalne, naučne svrhe i svaka njiva pod ovim usevom mora biti prijavljena i kontrolisana. Prvi put je kod nas 2003. godine ipak otkriveno prisustvo GM soje u Vojvodini (u 2008. samo na 70 hektara, a godinu dana kasnije je utvrđeno prisustvo GMO soje na oko 27 hektara), dok je 2005. godine otkriveno 400 hektara u Mačvi, a potom i manje površine u okolini Kača kod Novog Sada. Odmah je naređeno da se sve pronađene količine unište. Inače, u Srbiji se godišnje uveze 150.000 tona sojine sačme od čega je 90 odsto genetski modifikovana! Korišćenje sojine sačme za ishranu ljudi i životinja nije zabranjeno u EU, jer upotreba ovakvih proizvoda nije opasna po ljudsko zdravlje. Tako se i stoka u Srbiji hrani sa ovom GM sačmom, a kasnije se troši i to meso!

Pre deset godina tadašnji novosadski Naučni institut za ratarstvo i povrtarstvo kupio je licencu za proizvodnju GM kukuruza i to isključivo

u eksperimentalne svrhe. Međutim, kako su stizale informacije o GM tehnologiji i da postoji realna opasnost da se kontaminira celokupna proizvodnja, sve je izmešteno na ogledno polje na Havajima. GMO prilikom ispitivanja od naučnika ove ustanove do sada nisu pokazali nikakvu prednost nad klasičnim sortama, navodi bivši višegodišnji direktor ove kuće prof. dr. **Milutin Čirović**.

Srbija, agrarna zemlja

Republika Srbija ima 4,1 miliona hektara obradivog poljoprivrednog zemljišta. Na njemu je u 2009. godini proizvela blizu 19 miliona tona biljnih poljoprivrednih proizvoda. Ukupna vrednost realizovane ove proizvodnje procenjena je na 3,8 milijardi dolara, što predstavlja rast za 3,76 odsto u odnosu na 2008. godinu, sa učešćem od 69,5 odsto u ostvarenoj vrednosti ukupne poljoprivredne proizvodnje, navode istraživači. Nije dobro što stočarstvo u bruto društvenom poljoprivrednom proizvodu učestvuje samo sa 30,5 odsto i to je karakteristika nerazvijenih zemalja.

Jer, i pored ogromnih mogućnosti u Srbiji se godišnje proizvede svega 440.000 tona mesa. To znači da se po stanovniku danas troši oko 40 kilograma godišnje. Da stočarska proizvodnja više decenija ima godišnji pad od 1,5 do dva odsto govore i činjenice da se u Srbiji 1990. godine proizvodilo godišnje 650.000 tona svih vrsta mesa i da se trošilo 65 kilogram po stanovniku. Dakle, imamo pad proizvodnje i potrošnje, mesa ali i svih drugih kultura.

Uzrok se nalazi u tome što poljoprivreda u agrarnoj Srbiji nije strateška grana, pa se proizvodi na ekstenzivan način, a to znatno smanjuje količinu proizvedene hrane. Pošto se radi ekstenzivno na ovoj „fabriki pod otvorenim“ gde je prosečna veličina parcele manja od tri hektara, onda ni ne može biti veće proizvodnje jer su nedovoljna ulaganja od strane države pa imamo ekstenzivnu proizvodnju. Primera radi, u prošlog godini Agrarni budžet je iznosio samo 2,2 odsto ukupnog budžeta Srbije (što je bilo oko 17 milijardi dinara), dok će ove godine biti oko 3,2 odsto ili oko 25 milijardi dinara. Istovremeno primarna poljoprivreda direktno u bruto društveni proizvod zemlje donosi od 11 do 15 odsto novca, a sa pratećim delatnostima kao što je prehranbeno u druge prateće industrije to bude i do 40-50 odsto budžeta koji stvara poljoprivreda. To govori da je Srbija agrarna zemlja, što ukazuju i predstavnici EU, ali jedino aktuelne vlasti to ne žele da priznaju, niti da ugrade u strateške planove, jer ih je sramota da se svetu predstavljaju da žive u seljačkoj državi.

(Nastaviće se)

Evropa odobrila uzgajanje GM krompira

Evropska komisija (EK) odobrila je 3. marta 2010. godine uzgajanje genetski modifikovanog krompira, koji je kultivisala nemačka hemijska kompanija BASF. Komisija ističe da će se GM krompir uzgajati samo za industrijske potrebe i biće uključen u stočnu hranu. Ovaj krompir nije namenjen za ljudsku ishranu, istakla je EK.

Osim pozitivne odluke kad je reč o krompiru, EK je dala i dozvolu da se u Evropi prodaju tri vrste transgenetskog kukuruza, ali njihova proizvodnja nije dozvoljena. Odluka o proizvodnji GM krompira je prva takve vrste u Evropi u poslednjih 12 godina. Poslednja odluka u vezi sa proizvodnjom genetski modifikovane hrane je doneta 1998. godine i ticala se uzgajanja genetski modifikovanog kukuruza. Za sada je u Evropi dozvoljeno uzgajanje samo jedne vrste GM kukuruza - MON 810, koji je kultivisala kompanija američka „Monsanto“. Međutim, slavje kod najvećeg svetskog proizvođača GMO semena za setvu u Evropi, „Monsantu“ bilo je veoma kratko.

Jer, sedam američkih državnih tužilaca pokrenulo je istragu protiv „Monsanta“ pod optužbama da je koristio tržišnu dominaciju i manipulirao sa cenama.

I dok američko ministarstvo pravosuđa ispituje spornu marketinšku praksu „Monsanta“, istovremeno i konkurentski proizvođač „DiPon“ ovog svog rivala optužuje za nekonkurentno ponašanje. Tako se ističe da je „Monsanto“ dominaciju na tržištu stekao genetskim inženjerstvom linije semena „Roundup Ready“, kojim je 2009. godine u

SAD bilo zasejano čak 93 odsto ukupnih površina soje i 82 odsto kukuruza. U izjavi za javnost Keli Pauers, portparol „Monsanta“, očekuje, s druge strane da će „objektivna istraga potvrditi postojanje konkurencije na tržištu GMO semena! Inače, od ukupno 11,7 milijardi dolara prihoda u prošlog godini, 7,3 milijarde dolara je „Monsanto“ generisao prodajom i licenciranjem semena i semenih gena. Prihodi američke firme godišnje su rasli 17 odsto od 2004. do 2009. godine, a dobit je uvećana osam puta.

ŠID • NA PREDSTOJEĆOJ LICITACIJI

Biće ponuđeno oko 1.500 hektara

Licitacija bi trebalo da se održi u drugoj polovini januara, u biće sprovedena u svim katastarskim opštinama, sem u Berkasovu, Ljubi, Višnjicevu i Bikić Dolu

Licitacija za zakup državnog poljoprivrednog zemljišta na teritoriji šidske opštine trebalo bi da bude održana u drugoj polovini januara.

Kako saznajemo u opštinskoj Kancelariji za poljoprivredu, za licitiranje će biti ponuđeno oko 1.500

hektara zemljišta, a zakup će se sprovesti u svim katastarskim opštinama, sem u Berkasovu, Ljubi, Višnjicevu i Bikić Dolu.

- Priprema dokumentacije za licitaciju je u toku. Ona mora da prođe određenu skupštinsku proceduru, odnosno mora da je usvoji komisija za izradu godišnjeg programa uređenja poljoprivrednog zemljišta. Nakon toga biće zatražena saglasnost Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede za postupak sprovođenja davanja zemljišta u zakup. Prošle godine u pojedinim katastarskim opštinama zabeležene su visoke cene zakupa, kao što je tu bio slučaj u katastarskim opštinama Sot, Kukujevci i Adaševci. Ove godine očekujemo veliko interesovanje poljoprivrednika, a da li će se ponoviti

slična situacija sa visoko izlicitiranim cenama, ostaje da se vidi – saznajemo od **Dejana Vučenovića**, iz Kancelarije za poljoprivredu Opštine Šid.

Predstojeća licitacija će trajati kao i prošle godine, tri do četiri dana, a novina je da ovaj put početnu cenu treba da odredi komisija za licitaciju, a saglasnost na cenu daje resorno ministarstvo.

S. M.

Dejan Vučenović
iz Kancelarije
za poljoprivredu
Opštine Šid

Prošlogodišnja licitacija u Šidu

Доо ветеринарска
станица
САВА СРЕМ

Лаћарак

Лаћарак, 022/670-750, ул. 1. Новембар 266

Др. вет. мед. Радован Цикуша и Др. вет. мед. Ненад Раичевић

Сремска Митровица, 022/618-020, ул. Петра Прерадовића 80

Др. вет. мед. спец. Миленко Перић

Мартинци, 022/ 668-387, ул. Војвођанска 9

Др. вет. мед. спец. Сава В. Шарац

Чалма, 022/685-600, ул. Победа 24

Др. вет. мед. Милорад Кевић

Велики Радинци, 022/660-230, ул. Моше Пијаде 7

Др. вет. мед. Наташа Секулић

- Лечење
- Вакцинација
- Вештачко осемењавање
- Превентива
- Трихиноскопија
- Продаја пилића
- Сточна храна
- Премикси
- Лекови

VETERINA

Sterilizacija kuja i mačaka

Vlasnici često u dilemi da li da sterilišu svog ljubimca ili ne i da li je neophodno da prethodno napare bar jedan put kuju ili mačku, kako će sterilizacija uticati na njihovo zdravlje, karakter i slično

Piše:

Dr. vet. med. Milan Savić

Sterilizacija je prekidanje polnog ciklusa kod ženskih životinja i može biti hormonalna i hirurška. Hormonalnom rešavamo problem na određeno vreme (privremeno) hirurška sama reč kaže, podrazumeva hirurško odstranjivanje:

- a) Samo jajnika (ovariotomio)
- b) Jajnika i materice (ovariohisterectomio)

U daljem tekstu bavićemo se hirurškom metodom sa akcentom na kujama.

Kao i većina hirurških zahvata sterilizacija se izvodi u opštoj aneziji.

U praksi se često srećemo sa vlasnicima koji su u dilemi da li da sterilišu svog ljubimca ili ne i da li je neophodno da prethodno napare bar jedan put kuju ili mačku, kako će sterilizacija uticati na njihovo zdravlje, karakter i slično.

Sterilizacijom izbegavamo:

- a) neprijatnosti koje dolaze sa teranjem kuje (krvavi iscedak i promene u ponašanju)
- b) nastanak neželjene skotnosti, samim tim i legla
- c) sprečavamo pojavu opasnih oboljenja mlečne žlezde i materice (tumori)

Tumori mlečne žlezde su jedna od najčešćih oboljenja kod starijih kuja i u oko 50% slučajeva su maligni, kod mačaka su ređi ali su u 95% slučajeva maligni i daju metastaze koje su najčešće lokalizovane na plućima, jetri, kostima...

Potvrđeno je da kuje sterilisane pre prvog polnog ciklusa (čije mlečne žlezde nisu imale nikakvu hormonalnu stimulaciju) praktično ne oboljevaju od tumora mlečne žlezde, a ukoliko se sterilizacija obavi pre četvrtog ciklusa, učestalost pojave tumora je još uvek mala. Manji procenat pojave tumora je i kod onih ženki koje se pare pri svakom teranju i imaju potomstvo. Takođe dokazan je i pozitivan uticaj sterilizacije na tok nekih drugih oboljenja (dijabetes melitus).

Minimalni rizik

Najčešće oboljenje reproduktivnih organa ženki je pyometra (gnojna upala materice), koja ako se na vreme ne dijagnostikuje može imati fatalan ishod. Uzrok ove bolesti u najvećem broju slučajeva nije infekcija, nego disbalans polnih hormona u organizmu ženke. Sterilizacijom se ovo oboljenje u potpunosti prevenira.

Sterilizacijom se izbegavaju neprijatnosti i oboljenja

Sva ova oboljenja, ukoliko se jave, leče se hirurški, a rizik zahvata kod starijih životinja je veći, kako zbog starosti, tako i zbog lošeg opšteg i zdravstvenog stanja.

Zdrava i mlada životinja je u minimalnom riziku pri ovom rutinskom hirurškom zahvatu.

Što se samog karaktera i ponašanja ženke posle sterilizacije tiče, on se može promeniti samo na bolje (smanjena agresivnost, povećana privrženost i sl.). Statistika kaže da sterilisane životinje žive u proseku 2-3 godine duže od ne sterilisanih.

Kao posledica sterilizacije usled

usporenog metabolizma, životinje mogu biti sklone gojenju ali ovaj problem se jednostavno rešava kontrolisanom i adekvatnom ishranom.

Neki vlasnici misle da je sterilizacija protiv prirode njihovih ljubimaca i na neki način jesu u pravu ali je jednako protiv prirode i ne dozvoliti ženka da se pare prilikom svakog teranja.

A što se tiče pasa lutilica humanije ih je sterilisati, raditi na njihovom udomljavanju i na taj način kontrolisati njihovu populaciju, nego pustiti ih da se nekontrolisano pare, stvaraju potomstvo, nemaju šta da jedu, stradaju, bivaju bolesne i mučene.

Preporuka:

- Oni vlasnici koji ne žela da pare svoju mačku ili kuju trebalo bi da je sterilišu pre prvog teranja, odnosno u toku prve godine života.

- Ukoliko planirate da vaša kuja ili mačka imaju potomstvo, sterilizaciju uradite odmah nakon poslednjeg planiranog legla.

- Ako vaš ljubimac boluje od šećerne bolesti, epilepsije, displazije kukova i drugih naslednih bolesti nemojte ih pariti već ih obavezno sterilišite kako se ove bolesti ne bi prenele na potomstvo.

Globalna strategija biodiverziteta

Proizvodnja, biljna i stočarska, je sve više zasnovana na kvantitetu i maksimalnoj eksploataciji prirodnih resursa i značajno doprinosi devastiranju prirodnih resursa. Ipak, poslednje decenije obeležili su značajni naponi za očuvanje i unapređenje prilično degradirane životne sredine

Piše: **Dr Miroljub Đenadić**

U želji da se intenzitet čovekovog uticaja na biosferu prikaže na jednostavan, ali još uvek suštinski način, izabran je biodiverzitet kao pokazna i merena veličina. Poznate međunarodne institucije (WRI / UNEP / WWF) su izradile studiju Globalna strategija biodiverziteta (Global Biodiversity Strategy) koja je poslužila kao osnova za Konvenciju o biološkom diverzitetu Ujedinjenih nacija. Potpisana je od oko 180 država na UN-ovoj Konferenciji o okruženju i razvoju (UNCED) održanoj u Rio de Žanieru 1992 godine. Povelja ima sledeće osnovne ciljeve:

- očuvanje biološke raznovrsnosti;
- održivo korišćenje njenih sastavnih delova;
- pravedan udeo u iskorišćavanju hemijskih i genetičkih osobina pojedinih vrsta;
- U studiji Global Biodiversity Strategy i u opsežnom prikazu UNEP-a (1995.) Global Biodiversity Assessment navode se sledeći uzroci smanjivanja biološke raznovrsnosti:
  - krčenje i devastiranje šuma, širenje poljoprivrednih površina, ljudskih naselja i akvakultura;
  - poremećaj i rascepanost preostalih prirodnih ekosistema (nova naselja, izgradnja komunikacija, požari itd.);
  - uništavanje ili potpuna razgradnja staništa (erozija tla, građevinarstvo, veštačke akumulacije, odvodnjavanje močvarnih i poplavnih područja itd.);
  - bioinvazija stranih vrsta;
  - povećana poljoprivredna i industrijska proizvodnja (đubriva, pesticidi, veštačka prehrana, lekovi, hormoni, biotehnologija itd.);
  - zagađivanje tla, vode i atmosfere u lokalnim, regionalnim i globalnim razmerama;
  - globalna promena klime.
- Gubitak biodiverziteta, između ostalog, rezultira sledećim posledicama:
  - poremećaj prirodnih procesa kruženja materije;
  - globalne klimatske promene;

- nestanak organskih vrsta i njihovog genetskog materijala;
- nestanak pojedinih tipova zemljišta;
- smanjenje ekonomskih i estetskih vrednosti prostora;
- povećanje siromaštva (smanjenjem količine i kvaliteta hrane i sl.);
- smanjenje opšteg kvaliteta života i dr.

Proizvodnja zdrave hrane uz očuvanje životne sredine i biodiverziteta

Porast broja stanovnika na Zemlji podrazumeva i povećane potrebe za hranom, što zahteva intenzivniju eksploataciju zemljišta i sveukupnom degradiranju prirodnih resursa. Neprekidno suočena sa sve većim potrebama za prehranu stanovništva, konvencionalna poljoprivreda koristi veliki broj agrohemikalija i na taj način remeti harmoničan život u zemljištu i kvira njegovu prirodnu strukturu. Proizvodnja, biljna i stočarska, je sve više zasnovana na kvantitetu i maksimalnoj eksploataciji prirodnih resursa i značajno doprinosi devastiranju prirodnih resursa. Ipak, poslednje decenije obeležili su značajni naponi za očuvanje i unapređenje prilično degradirane životne sredine. Osmišljeni su mnogi projekti i strategije, istraživanja u svim oblastima čovekovih aktivnosti, pa i u poljoprivredi, koji će pomoći da se zagađivanje životne sredine i očuvanje biodiverziteta zemljišta svede na granicu normale. Jedan od načina da se doprine očuvanju prirodnog okruženja je i ekološki sistem proizvodnje hrane, odnosno organska poljoprivreda.

Stariji među nama se još sećaju vremena kada je hrana bila jednostavna i prirodna. Za mnoge od nas to znači putovanje unatrag, možda u vreme našeg detinjstva kada je paradajz još mirisao, iako nije bio tako lepog oblika kao što je danas, kada su narandže još bile pune vitamina, a ne pesticida, kada je sva riba bila dobra za vaše zdravlje i kada se još moglo jesti govedinu bez opasnosti da poludite. Prehrambene industrije, a posebno mesna, već duže vreme primaju kritike zbog problema zagađenja okoline i zbog velikog ispuštanja gasova u atmosferu. Ipak, u obranu ljubitelja mesa nedavno je objavljena knjiga koja je navodno, značajno uticala na shvatanja istaknutog veganskog aktiviste George Monbiota, po pitanju mesa. U njoj

autor, Simon Fairlie, objašnjava važnost načina na koji se meso uzgaja i ističe da je odabir organski proizvedenog mesa ključan za smanjenje emisije ugljen dioksida. Male samostalne farme, gde se životinje slobodno kreću po pašnjacima, doprinose održavanju biodiverziteta. Fairlie u svojoj knjizi zagovara ređu konzumaciju mesa, ali dobijenog sa manjih farmi i odgojenog na organski način. Pritom opisuje dobitak takvog odabira na biodiverzitet.

Šta je sve bilo dopušteno

Pre samo nekoliko godina Američka agencija za hranu i lekove (FDA - Food and Drug Administration) je objavila da sledeće materije više ne smeju biti ishrana za krave: kraljica krv, otpad od uzgoja pilića (koji se uglavnom sastoji od površinskog sloja po kojem su pilići hodali, rasute hrane, perja i fekalija), kao i otpad iz restorana. Kad to čujemo, ne znamo možemo li se osećati bolje kad znamo da je taj otpad skinut sa liste dopuštenih materija ili ćemo pak i dalje biti šokirani zbog toga što su ti sastojci ikada bile na listi. Mnogi će se sigurno naježiti pri pomisli na to, šta je sve još i danas dopušteno. Ako se čudeći pitate zašto bi se netko svakodnevno hranio plastičnom i veštačkom hranom (osim zato što je atraktivno prezentirana

i spakovana i spremna udovoljiti primarnim zahtevima vašeg nepca), evo vam jednostavne računice. Za jedan dolar možete kupiti 1.200 kalorija pomfrita i slatkiša ili 250 kalorija u šargarepi. Logično je za kojim će izvorom kalorija posegnuti oni ograničenog budžeta. Još je gore što se tiče skrivenih kalorija u gaziranim sokovima, pa su drastična upozorenja bila nužna da ljudi shvate šta trpaju u sebe (pogotovo deca). Za jedan dolar takvog soka dobijete 875 kalorija, dok ih u soku od narandže ima 170.

U SAD-u je prilično skupo jesti hranu koju mi ovde (još uvek) smatramo uobičajenom. Kupovati kvalitetne namirnice i kuvati („gubiti vreme“), zahteva mnogo organizacije i vremena. Iako je to kod nas i dalje jeftinija opcija, u SAD-u nije tako. Želite li biti sigurni da u vašem mleku i mesu nema antibiotika i hormona rasta, koristite samo organsko i to se odnosi na sve mlečne i mesne proizvo-

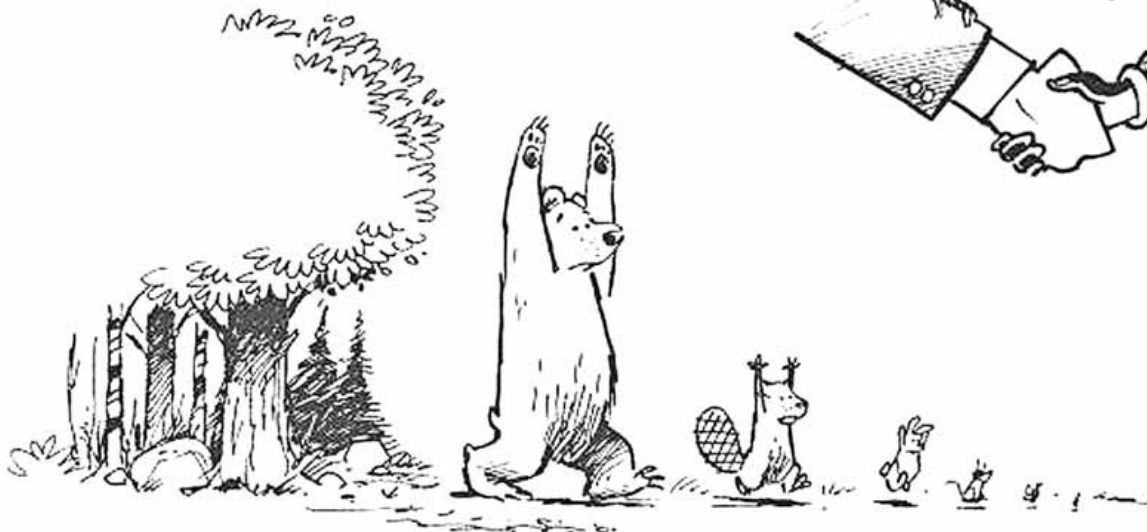
de. Isto se preporučuje i za voće i povrće. U poslednjih nekoliko godina, stanovnici SAD su ponovo otkrili *Farmers' market* i stvorili pojam *locavore*. Prvi pojam označava odlazak na pijacu i kupovinu domaćih proizvoda, što je postalo jako *in* i odaje ljude koji misle na održivu budućnost (ili im je samo stalo do kvalitetne hrane i imaju novaca platiti je). Drugi je potekao iz istog koncepta i odnosi se na sve one koji se trude što veći broj namirnica nabaviti u svojoj bližjoj okolini, kako bi smanjili utrošak energije na prevoz i podržali lokalni održivi razvoj.

Ukoliko vam izgleda da nas se cela ova priča puno ne dotiče, razmislite još jednom. Setite se s koje je udaljenosti došlo povrće koje kupujete u trgovini, kojom je tehnologijom proizvedeno i ima li ukus kojeg se sećate iz detinjstva. Razmislite o svojoj onoj hrani koju uvozimo i domaćim prirodnim resursima koji stoje neiskorišćeni. Setite se užitka koji vam donose domaći paradajz,

Američki paradoksi

Odlazak na Farmers' market (pijacu) je u SAD interesantno, zanimljivo i prijatno iskustvo, ali sve do trenutka u kojem proveravaju situaciju u svom novčaniku. Cene za veknu hleba ili pola kilograma paradajza zvuče strašno i veliki broj građana za taj iznos mogu (izdašno) nahraniti omanju porodicu. Smećem doduše, ali ponekad izbora zaista nema. Istovremeno, velik je broj Amerikanaca opsednut "zdravom" prehranom koju praktikuju tako da piju diet Colu, kupuju nemasno mleko i uopšte sve na čemu piše fat free, low carb, no trans fat, itd.. Američki paradoks sastoji se u tome da su Amerikanci postali nacija nezdravih ljudi opsednutih zdravom prehranom. Radi svega iznesenog (koje predstavlja samo delić zamršenog klupka industrijalizacije hrane), kupovina hrane i ishrana, od poljoprivrednog postaju političko i ekološko pitanje.

paprika, malina ili salata. Sada zamislite da do kraja života morate jesti nešto što izgleda upravo tako, ali nema nikakav ukus. Industrijalizacija proizvodnje hrane kakva se dogodila u SAD-u pomalo se događa širom Evrope, a odjeci tih tendencija dopiru i do nas. Zašto bismo morali ponoviti greške zapadnog sveta i za 30 godina se vraćati na staro umesto da budemo pametni i odmah zaštitimo i iskoristimo svoje ogromne prirodne resurse.

(Kraj)

Proizvodnja salate u plastenicima

Da bi se dobio zadovoljavajući kvalitet navodnjavanja najbolje je kombinovati sistem kap po kap i preko rasprskivača - Korišćenjem piliranog semena nicanje je ujednačeno, a rasad je jednakog kvaliteta - Vreme proizvodnje u zaštićenom prostoru počinje od 15. novembra pa traje sve do 15. aprila sledeće godine

Rasad salate u hranljivoj kocki (GrowRasad)

Navodnjavanje salate

Dva najčešća načina navodnjavanja salate su sistemom kap po kap i preko rasprskivača. Oba sistema imaju i prednosti i nedostatke.

Navodnjavanje sistemom kap po kap zahteva veći broj laterala, odnosno veći broj kapajućih traka. Kapajuće trake se postavljaju na razmak koji odgovara budućem međurednom razmaku biljaka u plastenicima. Ovaj sistem je dobar u uslovima niske temperature, pa čak i onda kada je spoljašnja temperatura ispod 0 °C. Nedostatak ovog načina navodnjavanja može da se ispolji u slučajevima kada se naglo poveća spoljašnja temperatura, pa u plastenicima dolazi do brzog povećanja temperature. Tada proizvođač mora odreagovati bržim proventranjem objekta i smanjenjem temperature vazduha.

Pošto salata pripada lisnatom povrću, po prirodi svog porekla dobro podnosi orošavanje, pa su rezultati sa primenom rasprskivača jako dobri. Problem predstavljaju niske temperature, kada se na mestima gde su niski protoci voda zamrzne. Tada, bukvalno, imamo navodnjavanje, a kao da ga nemamo. Neke vrste salata (iceberg tip) zahtevaju veću količinu vode, pa je navodnjavanje rasprskivačima neophodno.

Da bi se dobio zadovoljavajući kvalitet navodnjavanja najbolje je kombinovati oba sistema za navodnjavanje. Veoma je komplikovano tačno utvrditi koliku količinu vode je potrebno dodati salati iz razloga što to zavisi od mnogo faktora. Suština je da se ne sme dozvoliti zasušivanje korena kod salate, jer se zauzavljena biljka salate veoma teško ponovo vrati u normalan rast.

Proizvodnja rasada

Kod proizvodnje rasada salate postoje dve potpuno različite tehnologije, koje rezultiraju i različitim načinom sadnje biljaka. Salata se može proizvoditi iz običnog (tzv. naturalnog) ili doradenog (piliranog) semena. Piliranje predstavlja poseban oblik dorade semena gde se na seme nanose slojevi omotača koji sadrži određenu količinu hrane za ishranu klice, pesticid, kao i inertan nosač, uz pomoć koga se stvara kuglica oko samog seme-

na. Takvo seme brže usvaja vodu i bubri. Bubrenjem omotač puca, a klica slobodno izlazi napolje. Korišćenjem piliranog semena nicanje je ujednačeno, a rasad je jednakog kvaliteta.

Najveći problem za proizvođače predstavlja cena, jer je ovo seme nekoliko puta skuplje od naturalnog. Kod običnog semena nemoguće je dobiti ujednačen rasad, klijavost je mala, a energija klijanja je loša. Zbog toga, bitne razlike su vidljive već u samom startu proizvodnje.

Proizvodnja rasada je moguća u kontejnerima i u hranljivim kockama. Sama tehnika usejavanja i proizvodnje se bitno razlikuje. U pripremljen treset se ubacuje po jedno seme salate na dubinu od 4 - 8 mm. Seme se prekriva kvarcnim peskom, a zatim mu se dodaje voda, kako bi treset postao vlažan. Usejane kocke ili kontejneri se odnose u sobu za naklijavanje ili klima komoru gde se temperatura drži na 18 °C. Na ovoj temperaturi se salata zadržava na 2 - 3 dana, a nakon toga počinje klijanje. Nakon klijanja rasad se iznosi u proizvodni deo objekta, gde se nastavlja proces rasta. Idealna temperatura je između 12 - 16 °C, ali često to nije slučaj, pa u zavisnosti od temperature menja se i vremenski period proizvodnje rasada.

Kod kontejnerskog rasada, slično kao i kod kupusa, porast korena se ograničava svetlošću, tj. izdizanjem kontejnera iznad zemlje. Kod rasada u kockama, veliki značaj treba pridati međusobnom odvajanju kocki, kako korenov sistem ne bi rastao bočno, nego u dubinu. Samim tim će i nakon rasađivanja porast korena biti usmeren na dole.

Mere nege u proizvodnji

Jedna od najznačajnijih mera nege je malčovanje zemljišta, odnosno pokrivanje folijom. Kod nas su se do sada koristile dve boje filija i to bela i crna filija. U primeni ovih filija postoje izvesne razlike. Bela filija je skuplja u startu i treba da se koristi u plastenicima sa dodatnim grejanjem. Ova filija reflektuje svetlost, pa se biljka nalazi u uslovima jačeg osvetljenja, ali niske temperature. Zato, uz dodatno zagre-

Tabela 1.

AKTIVNA MATERIJA	NAZIV PREPARATA	KONCENTRACIJA	KARENCA	REGISTROVAN
DIMETOAT	Bevetox 40 - E Dimetoat - EC Dimetogal Fosfamid 40 - EC Perfekthion Sistemin 40 - EC			SRB
TEFLUTRIN	Force 0,5 G	15 kg/ha	OVP	SRB
PIMETROZIN	Chess	0,2-0,4 kg/ha	3-7 dana	EU
TIAMETOKSAM	Actara	0,4-0,6 kg/ha	7 dana	EU
LUFENURON	Match	1-2 lit/ha	14 dana	EU
ABAMEKTIN	Vertimec	0,75-1 lit/ha	7 dana	EU
EMAMEKTIN	Affirm	1,5 kg/ha	3 dana	EU
LAMBDA-CIHALOTRIN	Karate zeon	0,2 lit/ha	21 dan	EU
INDOKSAKARB	Avaunt	0,25l/ha	3 dana	EU
HLOORANTRANILIPROL	Coragen	0,2 lit/ha	7 dana	EU
METOMIL	Lannate	0,2kg/ha	14 dana	EU
BIFENTRIN	Talstar	0,3lit/ha	7 dana	EU

vanje daje odlične rezultate. Crna filija se koristi u objektima bez grejanja i zastupljena je u više od 95 % plastenika u Srbiji. Već je ranije spomenut veliki značaj poravnatosti podloge pre postavljanja folije. Filija se obično ručno postavlja, jer se tako najbolje iskoristi prostor.

Bušenje folije se može izvoditi premeravanjem, specifičnim markerima ili je moguće da već postoje rupe za sadnju na samoj foliji. Premeravanje predstavlja bukvalno razmeravanje objekta, izvlačenje redova uz pomoć kanapa i bušenje na određeni razmak u redu. Marker su specifični valjci određenog prečnika, na kojima su napravljeni šiljci na tačno određenom razmaku. Okretanjem ovog valjka po foliji dolazi do praviljenja tačno određenog razmaka između redova, ali i između biljaka. Za hobi proizvođače postoje folije koje imaju unapred izbušene rupe, ali je u takvim slučajevima bitno obratiti pažnju na željeni broj biljaka.

Sadnja

Kao što je već i spomenuto, sadnja se može izvoditi na dva načina. Kontejnerski rasad se mora saditi dublje, odnosno ceo koren koji je rastao unutar ćelije kontejnera sada mora biti u zemlji.

Za razliku od ovog načina gaje-

nja, kod proizvodnje u hranljivoj kocki rasad se ne ukopava. Ovaj način sadnje je bolji, jer je rozeta više izdignuta od zemlje, pa je smanjena mogućnost pojave truleži. Sadnja se obavlja blagim utiskivanjem kocke, do 1/3 njene visine, čime se povećava i učinak pri sadnji.

Vreme proizvodnje u zaštićenom prostoru počinje od 15.09. pa traje sve do 15.04. sledeće godine. U ovom periodu najviše salate se planira za novogodišnje praznike, ali se već početkom marta planira oslobađanje objekta za potrebe glavne kulture.

Razmaci na kojima se obavlja sadnja su različiti, tako da se broj biljaka kreće od 6 - 9 kom/m² (iceberg tip) do 16 - 25 kom/m² (glavičaste i lisnate salate). Prilikom određivanja broja biljaka treba obratiti pažnju na varijetet i njegove zahteve za vegetacionim prostorom.

Zaštita od korova, bolesti i štetočina

Zaštita kod salate je veoma specifična iz više razloga. Jedan od najvažnijih je kratka vegetacija salate. Upravo iz tog razloga javlja se smanjen broj preparata koji mogu da ispoštuju traženu karencu i efikasnost.

Zaštita od korova se uglavnom radi, posebno zato što se radi o re-

lativno malim površinama koje se mogu ručno odraditi, ali i zbog toga što ne postoji adekvatan herbicid koji je primenljiv u proizvodnji salate.

Od oboljenja salate najčešća su: **Plamenjača salate (*Bremia lactuca*)**, **Bela trulež (*Sclerotinia sclerotiorum*)**, **Siva trulež (*Botrytis cinerea*)**, **Rizoktonija (*Rhizoctonia solani*)**.

Od najznačajnijih štetočina na salati u uslovima proizvodnje u Srbiji se javljaju: **Lisne vaši (*Aphididae*)**, **Trips (*Thrips*)**, **Crvena kupusna stenica (*Eurydema ventrale*)**, **Pamukova sovičica (*Helicoverpa armigera*)**, **Kukuruzni plamenac (*Ostrinia nubilalis*)**.

Od registrovanih preparata za zaštitu od štetočina na raspolaganju su nam sledeći: (tabela 1.)

Kod zaštite salate, a posebno kod glavičastih formi, veoma je značajna zaštita od insekata, koji griženjem nanose mehaničke šrete i povrede na salati. Ove vrste salata je najbolje štiti uz pomoć lednih atomizera, koji dodatno, uz pomoć vazduha, ubacuju preparat u zonu između listova.

Berba, pakovanje i čuvanje

Berba salate se obavlja odsecanjem cele glavice ili rozete u osnovi stabla. Zatim se salata uzima u ruku i odsecaju se donji listovi koji su oštećeni ili prestareli. Takva salata je spremna za pakovanje.

U najvećem broju slučajeva salate se pakuje u kartonske kutije. U svaku kutiju se stavlja PVC vreća koja čuva svežinu salati. Samo mali deo salate se pakuje u drvene gajbe, ali se tako salata veoma brzo isušuje. Pri pakovanju se salata slaže obrnuto, tako da su u kutiji vidljiva mesta preseka stabla salate. Ovakva salata svežinu može zadržati samo ukoliko joj se brzo snizi temperatura i ne dozvoli odavanje vlage. U takvim uslovima čuvanja salata ne gubi svežinu od 7 do 10 dana.

(Iz "Priručnika za proizvodnju povrća u zaštićenom prostoru")
Autor: dr Anđelko Mišković

Izgled ponika salate

INĐIJA • RADOSLAV I ALEKSANDAR KOVAČEVIĆ BRENDIRALI VINA IZ KUĆNE VINARIJE

"Krstili" vina starogradskim hitovima

Iz malog kućnog podruma braće Radoslava i Aleksandra Kovačevića iz Indije nastala vina koja nose nazive po najpoznatijim starogradskim pesmama: „Ima dana“, „Tiho noći“, „U ranu zoru“ i „Šešir moj“

U vreme kada je vinarstvo postalo trend i dobro isplativ posao, pojedini proizvođači čuvenog „pića bogova“ još ponegde uspevaju da kao glavni sastojak pored grožđa ubace i emociju. Posao nije lak, jer su ulaganja ogromna, ali ljubav prema ovom napitku presudna je u proizvodnji. Kažu da vinarstvo nije posao već način života, pa su tako u malom kućnom podrumu braće Radoslava i Aleksandra Kovačevića iz Indije nastala vina, koja nose nazive najpoznatijih starogradskih pesama: „Ima dana“, „Tiho noći“, „U ranu zoru“ i „Šešir moj“ - svako za određeni deo dana, raspoloženje i priliku. Kovačevići su uspeali da neobičnim imenima privuku znatiželjne posetioce na nedavno održanom sajmu vina u Somboru a onda i kvalitetom dobiju same pohvale za svoj proizvod.

Počeli smo da proizvodimo vina za sopstvene potrebe i naše zadovoljstvo i jednostavno smo želeli da

naučimo da pravimo dobra i kvalitetna vina - počinje priču Radoslav i naglašava da prvobitna ideja nije bila da se dokazuju i takmiče sa drugima.

Pravili smo vina koja su odgovarala nama i našim prijateljima. E, onda je došlo vreme da malo ukrstimo koplja i da jednostavno vidimo da li se to samo nama sviđa, da li prijatelji kažu da su naša vina dobra iz kuroazije ili je zaista tako. Usledila su brojna takmičenja od Temerina do Župe i desilo nam se da smo svuda gde smo nosili uzorke dobili visoke ocene i svuda su to bile bronzane, srebrne ili zlatne medalje - priča Radoslav i kaže da je to bio jasan signal i potvrda da svoj posao dobro radimo. Naučili smo da pravimo vina, da ih pijemo i sada je red došao da se ogledamo u tome da pravimo veće količine i da probamo to vino da plasiramo na tržište.

Kovačevići su ove godine krenuli sa ozbiljnijom količinom, te su napravili oko 6 000 litara vina, a uspeali

su vinima da udahnu život dajući im nesvakidašnja imena starogradskih pesama.

Napravili smo četiri vina, jedno belo, jedan roze i dva crvena vina koja su na sajmu u Somboru izuzetno dobro prihvaćena. Po interesovanju koje smo tamo imali, a o tome mogu da posvedoče i drugi učesnici sajma iz indijske opštine, dobili smo potvrdu da smo na dobrom putu i da će možda u dogledno vreme, vinarstvo postati naša primarna profesija - kaže Radoslav i objašnjava zbog čega su vina dobila neobične nazive.

Ne želeći da ličimo niti da drugi liče na nas, dali smo vinima posebna imena. Vino ide uz dobru muziku, a to su na našem podneblju nezostavni tamburaši i starogradska muzika. Tako smo belo vino krstili nazivom pesme „Ima dana“, jer belo vino vezujemo za špricer koji se lagano pije, osvežavajuće je, malo kiseo i kad se pije belo vino zaista ima dana. Zatim roze koje nosi naziv „Tiho noći“, jer se zna da je roze lagano piće za predveče, da se sedne i da dvoje polako piju ovo vino u jednoj opuštеноj atmosferi. Onda imamo jedno crveno vino koje je laganije, to vino smo nazvali „U ranu zoru“ jer ono na kraju dolazi, posle dobrog jela, kad se zasedne i kad se primakne zora. I na kraju ono najteže i najjače vino koje imamo, takođe crveno, je „Šešir moj“, obzirom da mi nosimo šešire i da tada nakrivimo šešir kada dođemo do kraja - kaže kroz osmeh Radoslav Kovačević i ističe da su nazivi adekvatni raspoloženju i prilici.

Kada se povede diskusija o tome koliko posla ima oko proizvodnje vina, Radoslav kaže puno. Prvo i osnovno je da dobar vinar ne može da funkcioniše bez dobrog vinogradara i u tome se krije suština dobre proizvodnje kaže on:

To pre svega ne mora biti jedna osoba, ali ako vinogradari ne obavljaju

Krstena vina

dobro svoj posao i ne naprave kvalitetno grožđe, teško da će vino biti po meri.

Počevši od fizičkog posla na samom početku, odvajanje peteljke od grožđa, ceđenje i sve ostalo mogu da kažem da nije ni malo lako napraviti vino. Zatim sledi smeštanje u burad, potom odležavanje vina i sve druge faze koje slede. Vinu pre svega treba pričati, pevati, maziti ga i na kraju dogovoriti se kakvo će da bude a ako se sve lepo odradi kako treba, a jeste posao celogodišnji, onda će i vino biti dobro.

Kovačevići imaju nešto malo sopstvenih vinograda, a najveću količinu grožđa su kupovali i to od proverenih vinogradara, gde su kontrolisali kako se radi u vinogradima i grožđe je ubrano kada su oni želeli.

Još uvek nemamo u planu da podizemo sopstvene zasade, jer ima dosta vinogradara koji ne žele da uđu u priču sa vinom, baš iz raz-

loga jer ulaganja nisu mala. Mi smo uspeali da nabavimo opremu za ove naše količine koje sada proizvodimo. Ukoliko sve bude išlo onako kako smo zamislili, a sva je prilika da smo na dobrom putu, sigurno ćemo lagano proširiti proizvodnju.

Sve poslove brat i ja zajednički obavljamo i trudimo se da dobijemo najbolji mogući rezultat. Krenula je sezona sajмова, pa ćemo sigurno nuditi naša vina i videti kako dalje. Na somborskom sajmu smo odlično prošli, a izuzetno je bio zapažen roze i crno vino. Dobra je prilika jer sajam nema takmičarski karakter, mogu da se donesu mlada nezavršena vina i da se čuje sud stručnjaka - kaže vinar iz Indije i poručuje da su njihova sva vina mlada i da će biti potpuno završena do Nove godine, pa onda kom Tiho noći, a kome U ranu zoru-izbor je svejedno dobar.

Marija Balabanović

Braća Kovačević sa šeširima

BANOŠTOR • U POSETI SVETOZARU STOJKOVIĆU, STOČARU

Sve što ima, stvorio bez kredita

- Država bi mogla da pomogne stočarima tako što bi osigurala otkup stoke i stabilniji plasman, jer seljaku nije problem da radi, samo kada bi znao krajnji ishod - kaže Svetozar Stojković, 28-godišnji stočar iz Banoštora

Stočar Svetozar Stojković iz Banoštora bavi se prvenstveno stočarstvom, mada je dugogodišnja tradicija u njegovoj porodici bilo vinogradarstvo, jer su uvek posedovali vinograde i pravili vino, o čemu svedoči i podrum u njihovoj kući koji je napravljen još 1827. godine.

Tako da se i ja pomalo bavim time, mada nemam neke veće količine vina, nego ga uglavnom pravim za kućne potrebe i za poklon prijateljima. Opredelio sam se za stočarstvo, jer mi je to bila veća ljubav, a i završio sam srednju poljoprivrednu školu smer veterinarski tehničar, tako da imam i neka osnovna znanja o tom poslu - ovako počinje priču o svom poslu 28-godišnji Svetozar Stojković.

On trenutno obrađuje nešto više od deset hektara oranica, i jedan hektar vinograda. Uglavnom sav posao obavlja zajednički sa starijem bratom Vladimirom, a u tome im pomažu i roditelji. Gotovo 70 posto površine koju obrađuju zauzima kukuruz, a ostalo je pod ječmom i sojom.

Svetozar Stojković

S obzirom da držim isključivo svinje onda sam se usmerio na to da na svojim njivama proizvodim hranu za njih. Po turnusu držim oko

40 komada, mada su kapaciteti svinjaca mnogo veći, pravljani su za sto komada. Nastojim da svinjce napunim koliko god mogu i ako bude trebalo podići ću i novi objekat, mada je sad situacija, nažalost, takva da trenutno ne mogu da povećam obim proizvodnje jer mi se to finansijski ne isplati. Sve što imam, stvorio sam svojim radom, kako ja, tako i moja porodica i nikada nisam uzimao nikakve kredite, jer nemam poverenja u banke - priča mladi stočar iz Banoštora, dodajući da za posao kojim se bavi ima svu potrebnu mehanizaciju.

A na pitanje da li se od tog posla danas može živeti, on zamišljeno kaže:

To je više filozofsko pitanje. Na papiru ispadne da može, ali kad se u praksi podvuče račun malo je teže. Mada, opet mislim da se niko, pa tako ni ja, ne bi bavio bilo kojim vidom poljoprivrede da nema nekog računa. Treba puno raditi i ići na veliku proizvodnju, a najisplativije je imati neki poluproizvod ili finalni proizvod, jer je tu još bolja zarada.

Nikada nismo uzeli kredit

Ako je samo na sirovini tu su prihodi manji, ali se zato ide na količinu, bilo da su u pitanju svinje, kukuruz, grožđe...

Prema njegovom mišljenju država bi mogla da pomogne stočarima

tako što bi osigurala otkup stoke i stabilniji plasman, jer seljaku nije problem da radi, samo kada bi znao krajnji ishod.

S. Mihajlović
Foto: M. Mileusnić

ADAŠEVCI • MILENKO MIŠA GIČANOV, AMBASADOR PČELARSTVA U SRBIJI

Treba nam šansa kakvu zaslužujemo

- Namera nam je stvaranje klastera, odnosno grupe preduzetnika koja bi bila povezana sa naučno-istraživačkim i obrazovnim institucijama, a u cilju veće konkretnosti na domaćem i stranom tržištu – kaže Milenko Miša Gičanov, pčelar iz Adaševaca

Ambasador Saveza pčelara Srbije i član Izvršnog odbora Saveza pčelarskih organizacija Srbije **Milenko Miša Gičanov** iz Adaševaca bio je jedan od organizatora edukativnog skupa pčelara koji je nedavno održan u Šidu.

Reč je o projektu „Panonska pčela – podizanje kompetitivnosti pčelara u prekograničnom području“, čija realizacije se sastojala iz predavanja o zdravstvenoj ispravnosti pčelinjih proizvoda i gajenju i zdravlju pčela.

Projekat ima za cilj umrežavanje i edukaciju pčelara u i usklađivanje standarda u proizvodnji meda i zdravlja pčela sa EU standardima, a sa ciljem prekograničnog ekonomskog razvoja i zajedničkim nastupom na evropskom tržištu. Jedino tako umreženi možemo da imamo pouzdan i dobar plasman za centre koji će biti platežno sigurni. Predavanju, na kojem su govorili stručnjaci iz oblasti bezbednosti

Milenko Miša Gičanov, ambasador pčelarstva

hrane i tehnologije pčelarenja, prisustvovao je veliki broj pčelara sa teritorije šidske opštine. Inače, na-

ša opština poseduje izuzetne resurse za razvoj pčelarstva jer imamo dosta pčelara koji imaju veliki broj košnica – kaže Milenko Miša Gičanov, dodajući da im je cilj stvaranje klastera, odnosno grupe preduzetnika koja bi bila povezana sa naučno – istraživačkim i obrazovnim institucijama u cilju veće konkretnosti na domaćem i stranom tržištu.

Prema njegovim rečima, dugo godina pčelarstvo je bilo u letargiji

iz razloga što prethodni akteri u ovoj oblasti nisu pridavali značaj razvoju pčelarstva kao primarne delatnosti i dodaje:

- Takođe, jedan od velikih problema sa kojima se mi koji se bavimo pčelarstvom susrećemo jeste nekontrolisana upotreba raznih pesticida i insekticida u ratarstvu i voćarstvu koji dovode do intoksikacije pčela, odnosno do njihovog izumiranja. Na žalost, svega pet posto resursa je iskorišćeno za aktivno pčelarenje, a to bi moglo da

obebedi veliku uposlenost, naročito danas kada mnogi ostaju bez posla.

A da bi pčelari u Srbiji prevazišli probleme sa kojima se susreću u tome bi značajno mogla da im pomogne i država zakonskim regulativama. Naime, kako kaže Gičanov, takva praksa je već uvedena u zapadnoevropskim državama, gde su neki od štetnih preparata koji su se koristili u ratarstvu i voćarstvu već povučeni sa tržišta.

S. Mihajlović
foto: M. Mileusnić

Univerzalne tegle

U prodavnicama u Srbiji uskoro će se pojaviti domaći med u univerzalnim teglama. Ovo je način da se potrošači zaštite od falsifikata i pčelinjih proizvoda lošeg kvaliteta, što je godinama problem u Srbiji, kažu u Savezu pčelarskih organizacija Srbije. Tegla u koju će se pakovati med koji proizvedu članovi ove pčelarske organizacije, koja okuplja oko 10.000 pčelara je zaštićena u Zavodu za intelektualnu svojinu. Svaki pčelar garantovaće svojom imovinom kvalitet meda u tegli,

slično kao u Nemačkoj, što je dobar način da se spreči pojava falsifikata.

AKTUELNOSTI

BEOGRAD • IZ UDRUŽENJA "ŽITA SRBIJE"

Rekordni izvoz pšenice i suncokreta

Direktor Udruženja "Žita Srbije" **Vukosav Saković** izjavio je da je za pet meseci, od 1. jula do kraja novembra, izvezeno milion tona pšenice, što je apsolutni rekord Srbije.

"Ovo je godina u kojoj možemo da se pohvalimo izvozom pšenice i očekujemo da će biti izvezeno između 1,3 i 1,4 miliona tona do nove žetve", rekao je Saković agenciji Beta.

Uz to što izvoz žitarica i uljarica ove godine ide znatno bolje nego prethodne, pored pšenice, oboren

je i rekord u izvozu suncokreta.

"Izvezeno je oko 130.000 tona suncokreta, što predstavlja znatan napredak jer se do sada izvoz te uljarice kretao maksimalno do dvadesetak hiljada tona", rekao je Saković.

Ali, problema ima kod izvoza kukuruza koji je domaća "poljoprivredna kultura broj jedan" i Srbija je, rekao je Saković, "uvek negde među prvih 10 izvoznika u svetu".

Za dva meseca od berbe, od 1. oktobra do kraja novembra, izvezeno je blizu 400.000 tona.

Moglo je biti izvezeno više da izvoznici nisu "naišli na ozbiljan problem koji je napravila Uprava za veterinu" koja od kraja oktobra insistira na veterinarskim kontrolnim brojevima koje ona dodeljuje, a postupak traje dugo, rekao je Saković i zatražio da se taj problem hitno reši.

Saković je procenio da će Srbija ove godine izvesti dva do dva i po miliona tona kukuruza što zavisi od uslova na međunarodnom tržištu i od toga koliko će domaći proizvođači ponuditi za izvoz.

S. P.

Oboren i rekord u izvozu suncokreta

PEĆINCI

UVOĐENJE POLJOČUVARSKE SLUŽBE

Veće kazne za poljske štete

Za nanošenje poljskih šteta, fizičko lice kazniće se od 50 do 500 hiljada dinara, pravno lice od 100 hiljada do milion dinara i odgovorno lice u pravnom licu od 10 do 100 hiljada dinara

Zbog sve češćih poljskih šteta koje trpe poljoprivrednici pećinačke opštine, Privremeni organ opštine Pećinci na sednici od 3. decembra doneo je Odluku o merama zaštite poljoprivrednog zemljišta i organizovanju poljočuvarske službe na teritoriji ove opštine. Ova Odluka, dakle precizno definiše zaštitne mere za useve i zasade, poljoprivredno zemljište, atarske puteve i kanale i zabranjuje napašanje stoke na tuđem imanju, kao i speljivanje organskih ostataka na njivama i drugom poljoprivrednom zemljištu. Poslove Poljočuvarske službe obavljaće preduzeće, preduzetnik ili drugo pravno lice koje bude izabrano u postupku javne nabavke. Međutim, s donošenjem pomenute Odluke pooštavaju se kazne za počinioce poljskih šteta. Uбудuće, prekršioći u atarima će se kažnjavati po sledećem pravilu: fizičko lice će biti kažnjeno od 50 do 500 hiljada dinara, pravno lice od 100 hiljada do milion dinara i odgovorno lice u pravnom licu od 10 do 100 hiljada dinara.

- Uvođenjem Poljočuvarske službe u značajnoj meri ćemo stati na put bezakonju koje vlada u našim atarima, zbog čega poljoprivrednici

Sava Čojčić

trpe veliku materijalnu štetu tokom svake godine, a povećanje kazni usmereno je na obeshrabljivanje počinilaca prekršaja – rekao je **Sava Čojčić**, predsednik Privremenog organa opštine Pećinci, uveren da će se broj poljskih šteta smanjiti.

G. M.

NA POLJOPRIVREDNOM FAKULTETU U NOVOM SADU ODRŽANO 14. SAVETOVANJE ZA POVRTARE

Savremena proizvodnja povrća

- Država želi u narednom periodu da podstakne značajnije razvijanje organske proizvodnje povrća i na otvorenom polju, ali i u različitim oblicima i tipovima zaštićenog prostora - rekao je prof. dr Žarko Ilin

Na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu, u organizaciji Vojvođanskog društva povrtara, 7. decembra je održan 14. naučno-stručni skup pod nazivom "Savremena proizvodnja povrća".

Na Savetovanju su prikazani dosadašnji rezultati i ukazano je na postojeće probleme iz oblasti gajenja povrća. Ovom prilikom istaknuto je da promene u organizaciji povrtarske proizvodnje na otvorenom polju i u zaštićenom prostoru zahtevaju stalno usavršavanje i praćanje novih dostignuća u tehnologiji proizvodnje. Takođe, apostrofirano je da sve intenzivnija promena načina proizvodnje na otvorenom polju doprinosi povećanju prinosa i njihovoj stabilizaciji na visokom nivou.

Značaj proizvodnje povrća

- Proizvodnja povrća u baštama je jedna od značajnijih zato što se proizvodi na preko 48.000 hektara i otprilike po jednom porodičnom komercijalnom gazdinstvu ne više od 300-400 a maksimum do 800 kvadratnih metara. Značajan deo ovih tržišnih viškova se ne upotrebi samo u svom sopstvenom domaćinstvu što značajno doprinosi budžetu porodice jer se dosta tih viškova iznosi i za potrebe zelene pijace - rekao je na otvaranju skupa prof dr Žarko Ilin, predsednik Vojvođanskog društva povrtara.

- Što se tiče ove proizvodnje možemo reći da u proizvodnji povrća u bašti se stvori svake godine negde oko 85,5 miliona evra nove vrednosti. Naravno da je za nas najznačajnija upravo ova njivska proizvodnja. Od 12 povrtarskih vrsta, koje beleži zvanična statistika, na nivou su od preko 248.000 hektara. Sa tih 248.000 hektara se stvori nove vrednosti od preko 435 miliona evra.

Ovdladalo se sa proizvodnjom povrća, pre svega na otvorenom polju, i predstoji nam ozbiljan posao uvođenja nekih novih stvari vezanih, pre svega, za integralnu proizvodnju. I država želi u narednom periodu da podstakne značajnije razvijanje organske proizvodnje povrća i na otvorenom polju, ali i u različitim oblicima i tipovima zaštićenog prostora.

Izložbeni prostor

Neophodna razvijenija proizvodnja povrća

- Ono čega nam već duži niz godina nedostaje je razvijenija proizvod-

nja povrća u zaštićenom prostoru u različitim sistemima, a pogotovo u celogodišnjem ciklusu. Većina proizvodi povrće uglavnom sa smenom dve-tri vrste, a ono što nam nedo-

Na Savetovanju pun amfiteatar

Prof. dr Žarko Ilin

Fakultet - partner svim povrtarima

- Povrtarstvo predstavlja jednu od najrentabilnijih i veoma važnih poljoprivrednih izvoznih grana u našoj zemlji. Da je to tako potvrđuju i neosporne činjenice da je povrće posle voća jedno od najznačajnijih izvoznih proizvoda naše zemlje.

Posebna pažnja treba biti poklonjena gajenju povrća u zatvorenom prostoru što podrazumeva nova znanja i nove tehnologije. Kako doći do visoke proizvodne cene po jedinici površine, kako doći do kvalitetnog proizvoda i kako se organizovati su samo neka od pitanja na koja ćete dobiti odgovore od predavača.

Obzirom na prirodne resurse naše zemlje, pre svega klimatske, odnosno podneblje sa obiljem toplote i sunčanih dana što značajno utiče na kvalitet povrća, daje nam pravo da u ovoj oblasti i ovoj grani poljoprivrede možemo uraditi mnogo više.

Fakultet i naš Departman za ratarstvo i povrtarstvo sa svog aspekta su dali i davaće značajnu podršku programima unapređenja proizvodnje povrća, pre svega kroz različite forme edukacije studenata na svim nivoima obrazovanja kao i kroz odgovarajuće naučno-istraživačke projekte.

Sledeće godine je 60 godina po- tojanja našeg fakulteta. Mi ne samo da smo jedan od najstarijih fakulteta već smo i najznačajniji fakultet po mnogo čemu a pre svega po rezultatima koje je fakultet ostvario i dao unapređenju i razvoju poljoprivrede, ne samo u Vojvodini i republici, već i šire u regionu. Na našem fakultetu danas se obrazuje preko 3.000 studenata na blizu 40 akreditovanih studijskih programa i gotovo da nema studijskog programa iz oblasti poljoprivrede koji se ne proučava i koji nije zastupljen na našem fakultetu.

Fakultet i Departman će uvek biti dobar savagovnik za svaku ideju, svaki savet, i svaku preporuku - rekao je prof. dr Milan Popović, dekan Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu.

Teme Savetovanja su bile: Tehnologija proizvodnje krastavca kornišona, Savremena tehnologija proizvodnje rasada, Mehanizacija u povrtarstvu i polumehanizovano branje povrća, Registrovane bolesti i štetočine u 2013. godini i preporuke za njihovo suzbijanje, Trips u povrtarstvu i mere za njegovu suzbijanje u proizvodnji crnog luka i Proizvodne i kvalitativne osobine nove sorte paprike registrovane pod imenom "Katarina", a predstavljena je i nova knjiga "Kalijum u ishrani biljaka - kalijum i povrće". O predavanjima sa Savetovanja biće više reči u narednim izdanjima.

D. Čosić

Prof. dr Milan Popović

staje praktično je celogodišnji ciklus i tu vidimo mogućnosti uvođenja nekih novih savremenih specifičnih agrotehničkih mera zbog čega ova proizvodnja ima izuzetan i agrotehnički značaj, ali i izuzetan ekološki značaj, jer je u zaštićenom prostoru moguće smanjiti potrošnju pesticida za više od 50%, moguće je reciklirati vodu odnosno sve one hranljive materije koje se daju povrću. Zanimljivo je da sa 6.000 hektara, kolika je procena da se proizvodi pod zaštićenim prostorom, profesionalni proizvođači u Srbiji stvore oko 655 miliona evra.

Problem je malo u semenarstvu povrća i krompira. Srbija je bila značajni proizvođač i u vreme stare Jugoslavije proizvodila je na preko 4.500 hektara, a sada su te površine semena i krompira pale na nekih 1.087 hektara tako da zadovoljavamo svega 15% potrebe u semenu i oko 20% potrebe u krompiru, ostalo je izvoz, a od ove proizvodnje stvorimo negde oko 12,7 miliona evra.

Dakle radi se o jednoj intenzivnoj proizvodnji koja zapošljava živu radnu snagu na otvorenom polju i u zaštićenom prostoru. Ali ne samo to, izuzetno su velika ulaganja u repromaterijal, zatim mehanizaciju, opremu, što znači da profesionalni proizvođači kroz PDV, kroz raznorazne akcije značajno doprinose budžetu države. U povrtarstvu se godišnje stvori vrednost u proizvodnji na nivou od 1,188 milijardi evra. Procena je da oko 20% od te vrednosti ostaje na selu što znači da povrtarska proizvodnja kao jedna od najintenzivnijih grana vidno doprinosi unapređenju života na selu, pogotovo što je maksimalno zaposlena čitava porodica, ali se i dodatno zapošljavaju i stanovnici tog naseljenog mesta - istakao je prof. dr Žarko Ilin.

REČ POVRTARA

Najveći jagodnjak u Vojvodini

Na Savetovanju povrtara razgovarali smo sa Milovanom Nedimovićem, povrtarom iz Velikih Radinaca.

Veliki ste proizvođač jagoda: na koliko površina imate tu proizvodnju?

- Gajim jagode na 5,5 hektara. Prošle godine smo podigli 2,5 hektara, a ove smo digli još za tri hektara. Mislim da u Vojvodini nema niko da gaji toliko jagode u komadu na otvorenom. Imam raznih sorti kao što su Clery, Joly, Madeleine, Arosa i druge. To su sve italijanske sorte, a nabavio sam ih preko firme "Agro-FertiCrop" i "Intersad". Veoma sam zadovoljan saradnjom sa "Agro-FertiCrop"-om, od njih uzimam i Yara đubriva i koristim ih i u plasteničkoj proizvodnji. Pošto smo sada povećali površine pod jagodama nadam se u drugoj godini mnogo boljem rodu i plodu upravo sa Yara đubrivima i uz stručnu po-

moć ljudi iz "Agro-FertiCrop"-a, jer očekujem da ćemo ih dovesti u mnogo bolju kondiciju.

Koliko ukupno radite što na otvorenom, što u zaštićenom prostoru?

- Imam 1,2 hektara pod plasticima a ukupno radim preko 10 hektara.

Da li imate obezbeđenu radnu snagu za berbu jagoda?

- Na žalost, jako je teško naći radnu snagu kada dođe vreme za branje jagode. Za 5,5 hektara u jeku berbe za nekih 20-25 dana meni treba 100 duša svaki dan, a neće niko da radi.

Koje još povrće proizvodite?

- Jako je nezahvalno odlučiti se za to šta sejati jer je tržište neizvesno. Zato sam danas i došao na Savetovanje. Pored jagode najviše radim papriku, tikvice, kupus, krastavce i paradajz.

Milovan Nedimović

Gde plasirate svoje proizvode?

- Proizvode plasiram većinom u Delhaize grupu odnosno Maxi markete. Proizvode pakujemo u pakovanja od pola kilograma i sve mora da bude najboljeg kvaliteta. Inače, izabrali su me među desetak dobavljača za GlobalGap standardizaciju, u cilju održive proizvodnje - rekao je Milovan Nedimović.

IZ UDŽBENIKA

Integralna proizvodnja voća

Prof. dr Zoran Keserović
Poljoprivredni fakultet - Novi Sad

Voće je naša najveća izvozna šansa i država treba odgovarajućim merama agrarne politike da stimuliše nove koncepte proizvodnje voća

Stewart (2004) navodi da je korišćenje voća odlična preventiva protiv mnogih bolesti, naročito od kardiovaskularnih oboljenja i epitelijalnih malignih oboljenja (izuzev onih povezanih sa hormonima). Jedna od osnovnih komponenti za koji se smatra da pruža pomenutu zaštitu su antioksidansi. To su jedinjenja koja uklanjaju slobodne radikale stvorene tokom oksidacije i time umanjuju oštećenja. Poznato je da je sitno voće poput crne ribizle, maline, jagode, bogato antioksidansima.

Prof. dr Zoran Keserović

U poslednjih 10 godina izvoz voća, je jedina svetla tačka u spoljnotrgovinskoj razmeni sa svetom. Najveći sufiticit u poljoprivredi u razmeni sa svetom se ostvaruje od izvoza voća i povrća. Svi ovi podaci idu u prilog, da je voće naša najveća izvozna šansa i da država treba odgovarajućim merama agrarne politike da stimuliše nove koncepte proizvodnje voća. Međunarodno tržište će u najskorije vreme postaviti takve barijere pred naše proizvođače voća da će samo oni koji se pridržavaju principa integralne i biološke proizvodnje moći da se pojave na tom tržištu. Zato brzo moramo preusmeriti voćarsku proizvodnju u pravcu proizvodnje kvalitetnog i bezbednog voća. Pogotovu naša zemlja ima velike šanse u biološkoj proizvodnji voća, čiji su proizvodi na zapadu izuzetno cenjeni.

Intenziviranjem voćarske proizvodnje značajno su povećani prinosi, ali su stvoreni mnogobrojni problemi. Došlo je do sve veće upotrebe hemijskih sintetičkih proizvoda. Njihova velika upotreba, osim što poskupljuje proizvodnju, utiče i na izmenu kvaliteta životne sredine i povećava količinu ostataka pesticida u plodovima.

»Hrana treba da bude lek a lek hrana«, rekao je pre više od 2.000 godina čuveni grčki lekar Hipokrat. U današnje vreme to se kao nikad potvrđuje. Čovek se polako ali sigurno vraća prirodno-prirodnoj hrani, jer je uvideo da se udaljavanjem od prirode njegovo zdravlje pogoršava. Iz godine u godinu sve smo sigurniji da do mnogih bolesti ne bi došlo, da je ishrana bila pravilnija, prirodnija i da bi se mnogi izlecili brže i uspešnije uz pomoć hrane i lekova iz zelene riznice prirode. I savremena medicina pored propisivanja odgovarajućih sintetičkih lekova, preporučuje korišćenje voća u cilju održavanja zdravlja (kao preventiva), ali i kao dodatnu terapiju pri lečenju.

Todorović (2005) navodi da je pronalazak i primena pesticida donela mnoge koristi čovečanstvu i zato

predstavljaju veliko dostignuće naše civilizacije. Međutim, u isto vreme se nametnuo jedan značajan problem: njihov štetni efekat na zdravlje ljudi, bilo u toku akutnih i hroničnih trovanja, ekspozicije u radnoj sredini ili unošenjem peko hrane i vode.

Prema istom autoru, akutna trovanja pesticidima predstavljaju urgentno stanje u medicini i imaju veliki socijalno-medicinski značaj zbog visokog morbiteteta i mortaliteta. U svetu se godišnje registruje oko tri miliona teških trovanja pesticidima, od toga se oko 220.000 završi letalno. Oko 95% fatalnih trovanja se desi u zemljama u razvoju. Najčešći uzrok smrti su trovanja organofosforim insekticidima i parakvatom.

Hronična ekspozicija pesticidima kroz svakodnevno praktično doživotno unošenje ostataka pesticida hranom ili vodom, predstavlja moguću opasnost za oštećenje genoma čoveka, odnosno aktivaciju onkogena i indukciju malignih oboljenja. Posebno su osetljiva deca, trudnice, osobe u reproduktivnom dobu i sa imunodeficientnim stanjima (Todorović, 2005.)

Sa intenzifikacijom poljoprivrede, u prvom redu zbog hemizacije dolazi i do kontaminacije životne sredine, do pogoršanja kvaliteta hrane i do ugrožavanja zdravlja životinja i ljudi. Zbog toga je čovečanstvo suočeno sa traženjem novih puteva u cilju proizvodnje dovoljne količine, kvalitetne hrane bez negativnih efekata na okolinu i životnu sredinu.

Veliki broj naučnih organizacija, naročito u zapadnoj Evropi i severnoj Americi ulažu velike napore u cilju identifikacije strategije razvoja poljoprivrede. Sličan razvoj u budućnosti treba očekivati i u našoj poljoprivredi.

Intenzitet razvoja poljoprivrednih sistema budućnosti zavisice od pritanja novih znanja, od intenziteta primene naučnih rezultata, i od promene svesti da pored proizvodnje dovoljne hrane ona mora ispunjavati i određene norme i u pogledu kvaliteta, a proizvodni proces ne sme stvoriti štetne efekte na životnu sredinu. Razvoj nauke i tehnologije omogućice postepeni prelaz ka kontrolisanoj konvencionalnoj proizvodnji, zatim dalji razvoj integralne proizvodnje i alternativnih sistema, kao i održive poljoprivrede.

U proteklom periodu, naročito posle Drugog svetskog rata, voćarstvo je imala dinamičan tempo razvoja, s ciljem da se proizvede dovoljno jeftine hrane za za ishranu stanovništva. Dosta se radilo na stvaranju visokorodnih sorti voćaka i na usavršavanju tehničko-tehnoloških rešenja u voćarskoj proizvodnji. Primena pesticida kao mera zaštite bilja je uvek predstavljala važan faktor u voćarskoj proizvodnji. Savremeni razvoj voćarstva, koji je imao za cilj postizanje sve većih prinosa, doneo je znatne izmene u kvalitetu životne sredine, zemljišta, vode, vazduha kao i samih plodova. Danas se visoka proizvodnja voća ne može ostvariti bez primene pesticida i mineralnih đubriva. Upravo zbog toga među zagađivačima životne sredine najznačajnije mesto zauzimaju pesticidi, teški metali, mineralna đubriva, ali i ispusni gasovi, nafta, aerozagađivači i nukleotidi.

Iako su pesticidi po količini najmanje zastupljeni, kao zagađivači životne sredine zauzimaju posebno mesto. Pesticidi predstavljaju potencijalnu opasnost za ljudsko zdravlje i korisne organizme. S obzirom da u svetu postoje sve veći zahtevi za proizvodnjom voća sa što manjom upotrebom pesticida, a imajući u vidu da Srbija raspolaze povoljnim rejonima za proizvodnju ovakve hrane, trebalo bi iskoristiti ovu šansu na svetskom tržištu. Zato je glavni cilj pomologa i selekcionera saznanje o genetskoj otpornosti gajenih voćnih vrsta i sorti prema prouzrokovanim važnijih bolesti i štetočina, kao i stvaranje novih otpornih sorti da bi se upotreba pesticida svela na dozvoljenu granicu i time zaštitila životna sredina i potrošači.

Imajući u vidu najnovije trendove u vezi zaštite životne sredine i sve češće zahteve za proizvodnjom hrane sa što manjom upotrebom sintetičkih hemijskih proizvoda, sve više se govori o integralnom i biološkom konceptu proizvodnje voća. Integralni koncept zasnovan je na primeni kombinacije

Integralna proizvodnja jabuka u Maloj Remeti

genetskih, agronomskih, biotehničkih i hemijskih metoda u ekonomsko prihvatljivom sistemu proizvodnje, koji obezbeđuje kvalitet ploda, očuvanje okoline i ljudskog zdravlja (Gvozdenović, 1993). Integralna zaštita bilja za pravo uzima u obzir 2 faktora (ekološki prioritet i prioritet sprečavanja pojave rezistentnosti), i klasifikaciju pesticida u takozvane zeleno-žutu i crvenu grupu. Upotreba pesticida koji pripadaju zelenoj i žutoj grupi je dozvoljena u integralnoj zaštiti bilja (IPV)-sistemu koji je bezbedan za životnu sredinu. Organska poljoprivreda je sistem proizvodnje, koji izbegava, ili znatno isključuje primenu sintetičko sjedinjenih proizvoda: veštačkih đubriva, pesticida, regulatora rasta itd. Cilj i jedne i druge proizvodnje u voćarstvu je proizvodnja zdravstveno bezbednog voća i očuvanje životne sredine.

Integralna proizvodnja se zasniva na sledećim principima: poštovanje kontrole plodnosti zemljišta, redovna upotreba organskih đubriva, minimalizacija u obradi zemljišta, izbor voćnih vrsta i sorti koje su tolerantne ili otporne na važnije prouzrokovane bolesti i štetočina, izbor kvalitetnog-sertifikovanog sadnog materijala, u zaštiti od bolesti i štetočina pre svega biološke i mehaničke mere borbe i upotreba pesticida sa zelene i žute liste, poštovanje principa berbe, uskladištenja i čuvanja plodova.

Prekomerna proizvodnja hrane u razvijenim zemljama i hemizacija poljoprivrede praćeni su degradacijom životne sredine iz čega je proizašao koncept integralnog načina proizvodnje čije je usvajanje u saglasnosti sa onim u integralnoj zaštiti, međutim to je jedan od svih elemenata integralnog načina proizvodnje. Koncept integracije je dobro rešenje koje nameće uputstva, ne samo za zaštitu bilja, već sada za metod tehnologije poljoprivredne proizvodnje. Integracija kao naučni pravac u zaštiti bilja osnovan je zvanično 1976. godine na Kongresu u Tokiju. Ona je najviše zastupljena u povrtarstvu, voćarstvu i vinogradarstvu. Veoma je značajna za proizvodnju voća koje se koristi u svežem stanju, ali sve se veća pažnja poklanja i voću za preradu.

Razvoj zaštite bilja u poslednje vreme odlikuje se pozitivnim promenama od velikog značaja:

uvođenje sistema kontrole (registracija proizvoda za zaštitu bilja i određivanje njihovog kvaliteta i rezidua), promene u izboru proizvoda za zaštitu bilja (izbacivanje najštetnijih materija za prirodnu sredinu izamena sa bezbednijim primena koji se koriste u nižim dozama) napredak u tehnici za zaštitu bilja i češći periodični pregled mašina za primenu pesticida, razvoj metoda dijagnostike, razvoj savetodavnog sistema.

Prihvaćena fundamentalna pravila integralne zaštite voća mogu se

sumirati u sledeća: tretirati samo u vreme kada postoji potreba za tretmanom (pravi momenat, prognoza) upotrebiti količinu koja je potrebna (optimalna doza, tehnika tretiranja). primeniti pesticide bezbedne za životnu sredinu, da u odnosu na berbu produži karenca preparata duže od zakonski propisanog, da u voćnjaku omogući analizu ostataka pesticida, da se primena đubriva vrši na osnovu kontrole plodnosti zemljišta i folijarne analize.

Princinger (2005) navodi da razvijene Evropske zemlje imaju velike potrebe za visokokvalitetnom hranom i sirovinama. Primena đubriva i proizvoda za zaštitu bilja, između ostalog, zahteva posebnu pažnju. Sa realnog aspekta, to bi ipak trebalo biti istaknuto da su oba i đubriva i sredstva za zaštitu bilja esencijalni za proizvodnju, ako su pravilno izabrana i primenjena, a berba urađena posle isteka karence.

Bez obzira, filozofija njihove primene treba da bude promenjena. Sistem industrijske proizvodnje zamjenjuje kontrolisanim proizvodnjom (ISO 14.000) zatim integralnom proizvodnjom. To znači da poljoprivredna proizvodnja u profitabilnom smislu bi trebalo da bude korišćenje optimalne doze đubriva i pesticida sa maksimalnom zaštitom životne sredine i proizvođača.

Proboj filozofije životne sredine, uključujući i integralnu proizvodnju, nije samo rezultat politike podrške od EU. Strategija velikih međunarodnih hemijskih kompanija bila je da razviju i iznesu na tržište jedinjenja povoljna za životnu sredinu zato se one na ovaj način priklanjaju zahtevima EU za autorizaciju. Mađarska je kompletno preuzela uniformni sistem EU u svoje nacionalno zakonodavstvo i kompletirala klasifikaciju preparata na osnovu njihove primene u integralnoj zaštiti. U sektoru proizvodnje voća i vinove loze grupisanje u zelenu-žutu-crvenu kategoriju, u saglasnosti sa principima u drugim zemljama u svetu.

Prema Andrasu (2005) mnogi radovi koji su napisani o integralnoj zaštiti ukazuju da je integralna zaštita voća mnogo skuplja od tradicionalne. Međutim da bi se moglo suditi o ekonomskom aspektu integralne zaštite na pravi način potrebno je analizirati različite faktore zaštite bilja ponaosob u toku nekoliko godina.

Isti autor navodi kalkulaciju rentabilnosti integralne proizvodnje:

u slučaju fungicida nema razlike u troškovima između integralne i tradicionalne zaštite bilja, suzbijanje grinje je mnogo ekonomičnije u integralnoj nego u tradicionalnoj zaštiti bilja, suzbijanje Lepidoptera je u početku malo skuplje u sistemu integralne zaštite, ali to brzo postaje kompenzovano smanjenjem broja tretmana tokom sledećih godina.

Ogled Departmana za voćarstvo (Rimski Šančevi)

Tržište biomase: cena biomase i postrojenja za preradu biomase

Potrebno je da se uspostavi tržište biomase preko Produktne berze u Novom Sadu - Treba akreditovati laboratorije za ispitivanje kvaliteta biomase i proizvoda od biomase, usmeriti investicije u pogone za preradu biomase u cilju proizvodnje energije, goriva, zaposlenja mladih i zaštite životne sredine

Još uvek u Vojvodini, niti Srbiji, nije formirano tržište biomase. Cena biomase se pogađa bilateralno između prodavca i kupca. Bale slame koštaju od 5 do 7 din/kg, zavise od veličine bale: male bale: 5,6 do 6,7 din/kg, rol bale: 5,4 do 6,2 din/kg, velike bale: 5,2 do 6,0 din/kg, brikete: 11,5 do 12,6 din/kg i pelete: 13,2 do 14,4 din/kg. Cena zemnog gasa košta 46 do 48 din/nm³ sa PDV.

Nabavka i prodaja biomase treba da ide preko Produktne berze u Novom Sadu, kao i ostalih poljoprivrednih proizvoda. Cena domaće linije za proizvodnju peleta učinka 1,0 do 1,2 t/h iznosi 190.000 do 230.000 evra, a cena inostrane linije 285.000 do 650.000 evra, bez građevinskih objekata i infrastrukture. Dakle, da li se isplati raditi sa biomasom? Svakako da se isplati, jer investicija može da se isplati za osam do 10 godina. Cena balirane biomase je nekoliko puta jeftinija, a cena brikete i pelete niža je do 30% od zemnog gasa.

Problemi u korišćenju biomase

Biomasa nije gorivo, kabasta je, voluminozna, vlažna, neujednačene strukture i sastava, niže toplotne vrednosti, pepeo se topi na povišenim temperaturama, teško se usitnjava, skupa je za transport na veće destinacije. Još uvek ne postoji razvijeno tržište biomase, niko ga ne zastupa. Biomasa se vrlo teško presuje (sabija), elastična je ako se dobro ne usitni. Postoji problem transporta bala slame, kolicima, prikolicom, kamionom, šleperom, vozom, na duže destinacije, kabasta je, zato se presuje u manje zapremine. Značajan je problem skladištenja biomase, zahtevaju se ocedni tereni, slaganje bala u kamare, izgradnja nadstrešnica, šupa, itd. To zahteva dodatna investiciona sredstva. Poseban problem je usitnjavanje biomase, gnječenje, čijanje, seckanje, drobljenje, mlevenje, troši se velika količina energije. Svaka mašina nije pogodna za ovaj rad. Značajan problem je sagoravanje biomase, rinfuza, usitnjena

biomasa, bale, brikete, pelete. Za svaku vrstu biomase potrebno je posedovati specijalnu konstrukciju ložišta. Postoji i problem pakovanja biomase, u bale, brikete, kobsove, pelete, džakove i džambo vreće. Naročito se nameće problem nabavke vezivnih sredstava: melase, stočnog brašna (mekinja), štirka, sojinog mleka, repinih rezanaca, brašna od celuloze, biorazgradljivih (organskih) makromolekula, i dr. Korišćenje vezivnih sredstva poskupljuje proizvodnju, ali nema drugog rešenja ako mašina ne može da ostvari visoke pritiske za sabijanje usitnjenog biljnog materijala. Zaseban problem je uspostavljanje kvaliteta biomase i proizvoda od biomase. Neophodno je koristiti evropske standarde (EN 14961-1 i ENplus A1,A2,B) pošto naša zemlja još nije donela sopstvene standarde.

Predlog rešenja problema

Strane investicije bi nama veoma dobro došle, a naša otpлата - isplatala bi se i njima i nama.

Neophodno je doneti uredbu da se potstiče i proizvodnja toplotne energije iz biomase, ne samo električne energije. Potrebno je da se uspostavi tržište biomase preko Produktne berze u Novom Sadu. Država treba da pomogne uspostavljanje tržišta biomase. Neophodno je da se definiše kvalitet biomase prema evropskim standardima i standardima zemalja u koje prodajemo proizvode od biomase, pošto nemamo donetog domaćeg standarda. Treba da se radi na donošenju domaćeg standarda kvaliteta i formiranju fonda za korišćenje biomase, a banke da daju kredite za nižim kamatnim stopama. Neophodno je da se kod domaće opreme koriste vezivna sredstva, jer domaća oprema nije u mogućnosti da obezbedi dovoljne pritiske sabijanja usitnjenog biljnog materijala. Potrebno je da se podigne kvalitet izrade domaće opreme. Treba akreditovati laboratorije za ispitivanje kvaliteta biomase i proizvoda od biomase, usmeriti investicije u pogone za preradu biomase u cilju proizvodnje energije, goriva,

Sl. 5. Izgled pogona za peletiranje biomase

zaposlenja mladih i zaštite životne sredine. Neophodno je obrazovati kadrove na svim nivoima u cilju efikasnog korišćenja biomase, ali i formirati javna skladišta biomase po mestima i gradovima, izgraditi nadstrešnice, šupe, ocedne terene, skladištiti bale u kamare. Što više treba koristiti biomasu na mestu sakupljanja, jer su tada najmanji troškovi: slamu u balama na ekonomiji, suncokretovu ljusku u uljarama, piljevinu u drvnoj industriji ili industriji nameštaja, oklasak od kukuruza na semenskim centrima, otpatke od šećerne repe u šećerana, otpatke od krompira u prehrambenoj industriji, itd.

Profesor dr Miladin Ševarlić naglašava da je energetska oblast, koja je zajedno sa hranom i saobraćajem, u fokusu privrednog razvoja Republike Srbije. Svi proizvođači i potrošači energije moraju zajedno rešavati probleme, a najveći problem je snabdevanje tržišta energentima. Ševarlić kaže da se problemi ogledaju i u fluktuaciji cena energenata, te zaštite životne sredine. U Vojvodini su poljoprivredni proizvođači spremniji da proizvode energiju iz biomase više nego u drugim područjima naše zemlje, pre svega zbog činjenice da se ovde nalaze najveće agrobiznis kompanije i solidan broj poljoprivrednih gazdinstava.

Energetika - najveći investicioni potencijal

Pokrajinski sekretar za energetiku i mineralne sirovine Nataša Pavićević-Bajić, na skupu Dani energije u Novom Sadu, rekla je da je energetika naš najveći investicioni potencijal i motor koji će pokrenuti čitavu ekonomiju. Korišćenjem biomase u energetske svrhe zadržava se novac u našoj zemlji, čime se stvaraju uslovi za podsticanje razvoja privrede i povećanja standarda zaposlenih. Efekti ne mogu biti vidljivi brzo, ali na taj način se postavljaju temelji stabilnom razvoju našeg regiona. Poljoprivreda, a po-

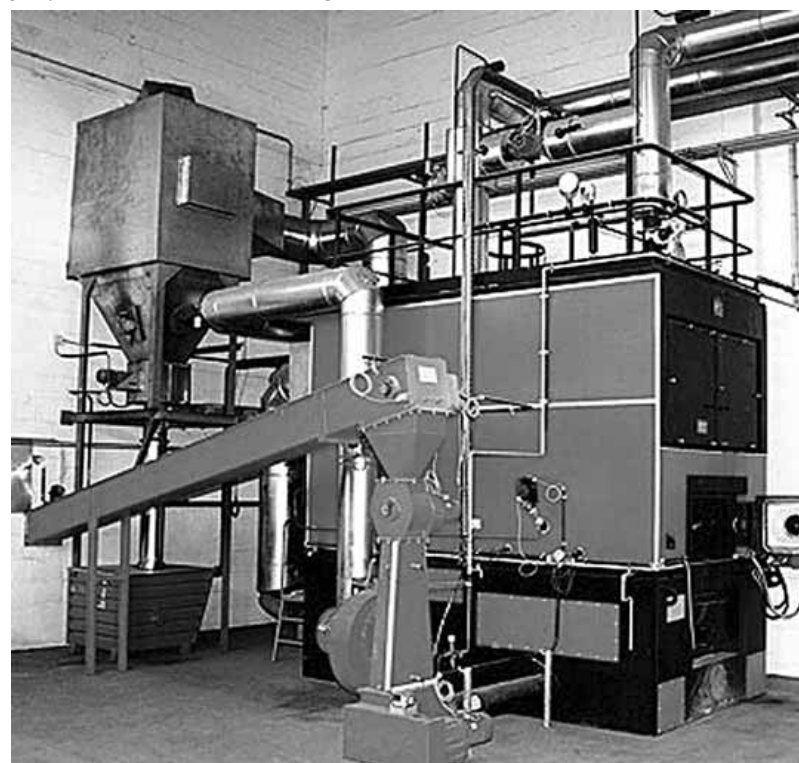
sebnost stočarstvo, su dve osnovne delatnosti koje su sada u veoma lošoj situaciji, ali određenim merama za unapređenje energetike, moguće je postaći profitabilnost svake firme, čime će se omogućiti unapređenje i dalji razvoj poljoprivredne delatnosti u Vojvodini. Značajno je istaći da će od 1. januara naredne godine domaći pelet iz agrarne biomase moći da se izvozi na tržište EU. Postignuta je usklađenost tarifnih brojlara sa tarifnim sistemima evropskih zemalja, što je rezultat rada PSEMS i Uprave za veterinu Ministarstva poljoprivrede. Stoga, neophodno je da se u lokalnim samoupravama izgrade javna skladišta za baliranu biomasu i da se organizuje tržište biomase, da bi se povećao obim korišćenja biomase u energetske svrhe.

Da bi se ovo ostvarilo potrebno je da se donese uredba za podsticanje korišćenja biomase u toplotne svrhe. U nedostatku uredbe PSEMS je početkom oktobra ove godine

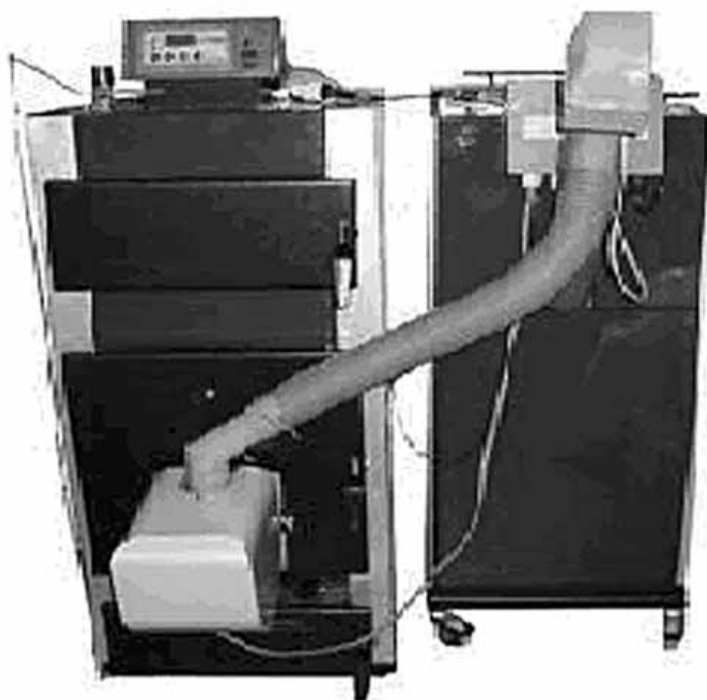
raspisao javni konkurs za dodelu bespovratnih podsticajnih sredstava za sufinansiranje realizacije projekata korišćenja biomase za grejanje objekata na farmama svinja i korišćenja otpadne biomase za zagrevanje objekata na farmama fazana i pilića. Ovaj konkurs je ponovljen početkom novembra. PSEMS, takođe, planira da iduće godine raspiše konkurs za podsticanje nabavke kotlovske opreme i peći za proizvodnju toplotne i električne energije od biomase u malim i srednjim preduzećima, socijalnim ustanovama i toplanama.

Predstavnici banaka su konstatovali da je veoma važna podrška ovih institucija projektima iz oblasti EE i OIE, kao i projektima iz oblasti poljoprivrede i agrobiznisa, jer je to jedan od načina da se prate zahtevi i standardi EU, zbog čega su banke, svojim dugoročnim kreditnim linijama postali strateški partneri poljoprivrednim proizvođačima.

Prof. dr Miladin Brkić

Sl. 4. Kotao za proizvodnju toplotne energije od biomase

Sl. 6. Automatsko loženje kotla sa peletama od biomase

Stres i rizomanija repe

Pripremila: **Dr Katica Škrbić**

Резултати огледа сорти шећерне репе толерантних на ризоманију на земљишту са ризоманијом

Локалитет Лаћарак - ПСС Сремска Митровица у 2013.год.

Табела 1.

Rhizoctonia sp.
Presek trulog korena

U Sremu je šećerna repa zasejana na 13.311 hektara, a ostvareni prosečni prinosi 55,8 t/ha su znatno veći od 2012. godine. Meteorološki uslovi u toku vegetacionog perioda su bili znatno povoljniji od prethodne godine (više padavina i niže temperature) osim u maju kada je na nekim parcelama olujni vetar, olujna kiša i grad naneli velike štete biljkama.

Vađenje šećerne repe i prerada iste i ove godine u Sremu je počela ranije, krajem avgusta i početkom septembra iz više razloga:

1. Koren šećerne repe je bio tehnološki zreo za preradu, sadržaj šećera se kretao oko 16 %, bez obzira na kasniju setvu zbog snega i niskih temperatura u martu mesecu.

2. Visoke dnevne temperature u julu, nastavljene visoke temperature i u avgustu bez padavina dovele su do stresa - lišće je žutilo i opadalo a kod mnogih biljaka se sušila lisna masa.

3. Na mnogim parcelama na izvađenim površinama bilo je trulih korenova.

Problem trulih korenova posebno je izražen zbog učestalog gajenja šećerne repe i nepoštovanja plodoreda.

Truli korenovi >4 % na prijemu u fabriku se vraćali na ručno izdvajanje i prebiranje - jer isti nisu za preradu - dodatni problem i troškovi u proizvodnji.

4. Problem trulih korenova je velika rasprostranjenost bolesti šećerne repe rizomanije u zemljištima Srema, a poslednjih godina, Rhizoctonia sp. - mrka trulež korena i Macrophomina phaseolina ugljenasta trulež korena i uvenuće biljaka. Rešavanje ovih problema jedio je primena pune tehnologije u proizvodnji šećerne repe, poštovanje plodoreda ne redukovana i kasna osnovna obrada i setva visoko tolerantnih sorti koje se svake godine ispituju i proveravaju na zemljištu sa većom količinom infektivnog materijala na oglednim poljima PSS Sremска Mitrovica. (Prilog Tab.1.)

Na oglednom polju PSS Sremска Mitrovica na zemljištu sa rizomanijom u 2013. godini ispitivane su nove sorte šećerne repe i sorte korišćene u proizvodnji (stranog porekla).

Tehnološka svojstva uzoraka repe ispitivanih sorti (S°, K, Na, a-N) određivana su u laboratoriji Naučnog instituta za prehrambene tehnologije u Novom Sadu. Vrednosti K, Na i a-N su izražavane u mmol/100g repe, sadržaj šećera S° u %.

Za utvrđivanje intenziteta zaraze rizomanije na oglednom polju korišćen je Signal rizomanije izračunat odnosom između tehnoloških pokazatelja kvaliteta korena po Müller i Pollach.

	SORTA	Kompanija	PRINOS KORENA t/ha	Sadržaj šećera %	Sadržaj u mmol/100g			Signal Rizomanije K x Na x 100 a-N x S°
					Na	K	a-N	
1	Marianka	KWS	65.43	17.82	1.20	3.04	1.81	11
2	Bruna	KWS	67.14	17.97	0.57	3.21	1.12	9
3	Natura	KWS	76.59	17.68	1.20	3.28	1.57	13
4	Elvira	KWS	73.88	16.16	1.33	3.67	2.67	11
5	Western	KWS	79.65	16.56	1.10	3.42	1.75	13
6	Terranova	KWS	82.35	16.73	1.14	2.94	2.26	9
7	Marinela	KWS	69.12	17.55	0.83	3.05	1.54	9
8	Odessa	KWS	74.88	17.56	0.68	3.27	1.46	9
9	Eike	STRUBE	68.67	17.79	0.50	3.00	1.27	7
10	Solea	STRUBE	68.76	17.94	0.52	2.78	1.37	6
11	Merak	STRUBE	68.49	18.10	0.50	2.88	1.31	6
12	Fred	STRUBE	69.00	16.80	1.14	2.36	1.46	11
13	Kundera	STRUBE	69.00	16.11	0.79	2.73	1.37	10
14	Melrose	MARIBO	70.77	17.63	1.40	2.29	1.86	10
15	Arcadia	MARIBO	73.80	17.12	0.85	2.40	1.86	7
16	Proteus	MARIBO	71.50	17.89	0.68	3.65	2.53	5
17	Ma- 2116	MARIBO	81.20	16.88	0.83	3.01	1.48	10
18	Yack	SWDH	80.12	17.63	0.56	2.51	1.57	5
19	Niagara	SWDH	75.17	16.96	0.50	2.31	1.39	5
20	Falco	SWDH	79.19	16.83	0.50	2.52	1.31	6

Prema pomenutim autorima veličina ovog koeficijenta do 7 ukazuje da rizomanija nije prisutna, od 7 -14 intenzitet bolesti je srednji a preko 14 je jak. On istovremeno ukazuje na stepen zaraze na lokalitetu i služi za prognozu pojave bolesti u narednoj setvi repe.

Rezultati ispitivanja pokazuju da u istim ekološkim uslovima i pri istoj količini inokuluma ova bolest izaziva različite efekte.

1. Signal rizomanije odnosno intenzitet bolesti bio je u svake sorte različit i pri tome je srazmeran stepenu otpornosti sorte na rizomaniju.

2. Uticaj rizomanije na smanjenje sadržaja šećera bio u zavisnosti od količine inokuluma u zemljištu, stepena otpornosti ispitivane sorte, ekoloških faktora, vremena pojave rizomanije.

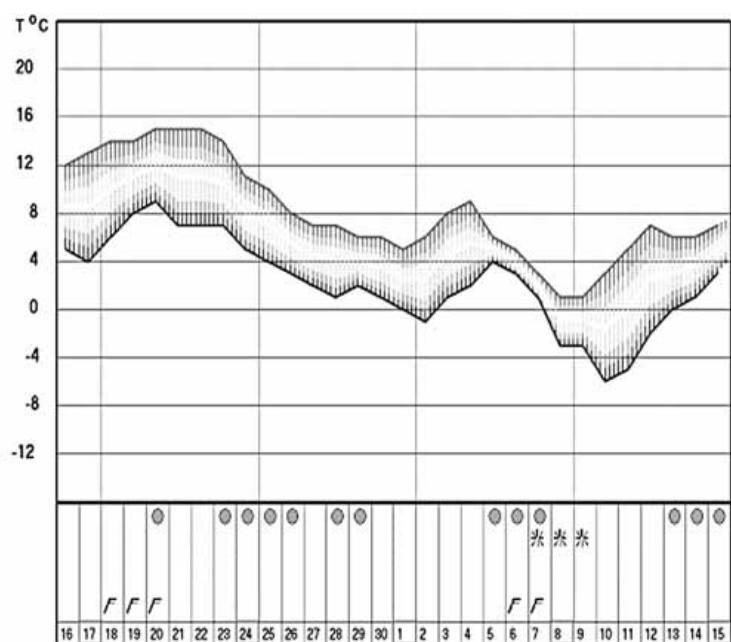
3. Rizomanija je smanjila sadržaj šećera i alfa-aminoazota a povećala sadržaj natrijuma. Nakupljanje natrijuma u korenu je bilo 2 puta veće kod nekih sorti od sadržaja ovog elementa u zdrave repe.

Zaštita šećerne repe od rizomanije je vrlo složena zbog dugog održavanja inokuluma u zemljištu

i preko 20 godina. Zato je najznačajnija mera obezbeđenja proizvodnje šećerne repe na parcelama na kojima je registrovana rizomanija gajenje sorata tolerantnih na rizomaniju.

U Sremu postoje vrlo povoljni meteorološki uslovi za redovnu pojavu rizomanije a veliki deo zemljišta je i zaražen ovim virusom, tako da se kod izbora sortimenta mora tražiti stručni savet o stepenu tolerantnosti ponuđenog sortimenta na rizomaniju, odnosno da li je odabrana sorta proverena u našim agroekološkim uslovima.

Prognoza vremena za decembar

ГРМЉАВИНА ○КИША =МАГЛА =СНЕГ F ВЕТАР - МАКСИМАЛНА ТЕМП. - МИНИМАЛНА ТЕМП.

Promet roba na Produktnoj berzi

od 2. do 6. decembra 2013. godine

Najvažnije iz protekle nedelje:

- Rast cene kukuruza
- Stabilna cena pšenice
- Dešavanja na svetskim berzama

Prva nedelja decembra nagoveštava povoljan rasplet na tržištu primarnih poljoprivrednih proizvoda po naše proizvođače posle dramatičnog i prilično sumornog starta ekonomske 2013./14. godine. Cene najznačajnijih berzanskih roba već drugu nedelju istrajavaju na svojim cenovnim maksimumima. Stabilizacija cena maksimalno je otvorila tržište, pa je tako protekle nedelje ostvaren jedan od većih ovogodišnjih nedeljnih prometa koji je iznosio 4.197 tona robe, što je tri puta više nego prethodne nedelje. Finansijska vrednost prometa od

79.140.663 dinara za 198,56 % je veća u odnosu na isti pokazatelj u prethodnoj nedelji.

Kukuruz je bio apsolutno dominantna roba u trgovanju preko „Produktne berze“ u Novom Sadu. Na bazi čak 25 sklopljenih kupoprodajnih ugovora, ova roba je ostvarila prosečnu nedeljnu cenu trgovanja od 17,85 din/kg (16,53 bez PDV), što je u odnosu na prosečnu cenu u prethodnoj nedelji rast od 4,20%. Rast je očigledan, ali s obzirom da je cena u toku same nedelje varirala u relativno uskim cenovnim okvirima između 16,30 din/kg bez

Pregled zaključenih i ponuđenih količina, kao i dijapazon zaključenih i ponuđenih cena poljoprivrednih proizvoda tokom protekle nedelje, dati su u sledećoj tabeli:

ROBA	PONUĐENA KOLIČINA (t)	CENA PONUDE DIN/ KG SA PDV-OM	ZAKLJUČENA KOLIČINA (t)	ZAKLJUČENA CENA DIN/KG SA PDV-OM	PROMENA U ODNOSU NA PRETHODNU NEDELJU
Kukuruz, rod 2013.	2.796,59	17,71-17,93	2.796,59	17,71-17,93	+4,20%
Kukuruz, rod 2013. (gratis lager)	800	17,82	800	17,82	-
Kukuruz, rod 2013. vlaga do 16%	225	16,85-17,28	225	16,85-17,28	-
Pšenica, rod 2013.	395	21,60-22,68	300	22,36-22,68	+0,65%
Soja, rod 2013.	75	52,38	50	52,38	+1,04%
Sojina sačma, 44%	25	68,28	25	68,28	-
Kukuruz, vlaga do 17%	100	16,20	-	-	-

PRODEX

Izuzetan ovonedeljni količinski obim prometa na „Produktnoj berzi“, od preko 4.000 tona, ukazuje na to da je tržište primarnih poljoprivrednih proizvoda i dalje u cenovnoj ekspanziji.

Kukuruz, kojim se tokom nedelje daleko najviše trgovalo, poskupo je od prošlog petka, sa 16,20 din/kg, bez PDV-a, na današnjih 16,60 din/kg, bez PDV-a. Pšenica je, u odnosu na prošli petak, danas skuplja za 0,30 din/kg, odnosno danas se za pšenicu plaća 21,00 din/kg, bez PDV-a. Cena soje je takođe porasla u odnosu

na prethodnu nedelju. Danas se na „Produktnoj berzi“ za kilogram soje u zrnju plaća 48,50 din/kg, bez PDV-a, a to je za 0,50 din/kg više nego prethodne nedelje.

Ovakav dalji rast cena primarnih poljoprivrednih proizvoda, koji čine vrednosnu korpu PRODEX-a, učinio je da današnja vrednost ovog pokazatelja iznosi 212,43 indeksnih poena, odnosno za 2,02 indeksnih poena više nego prošlog petka. Ovo je ujedno, statistički posmatrano i rekordna vrednost PRODEX-a, još od jula ove godine.

PDV i 16,60 din/kg, konstatacija o stabilnosti cene je najprimernija realnom tržišnom statusu ove robe protekle nedelje. Cena od 16,30 din/kg bez PDV je nov ovosezonski maksimum kukuruza. U odnosu na početnu cenu kukuruza roda 2013., ovo je je za trećinu veća cena. S obzirom da je u pitanju period od svega dva meseca, rast je iznad čak i najoptimističnijih predviđanja.

Tržište pšenice se već drugu nedelju stabilizovalo na nivou čija

je gravitaciona cena 21,00 din/kg bez PDV. U protekloj nedelji prosečna cena trgovanja je iznosila 22,65 din/kg (20,98 bez PDV), što je rast od 0,65% u odnosu na prosek cene iz prethodne nedelje. Aktuelna cena na srpskom tržištu je u potpunoj korelaciji sa cenama na tržištima bližeg okruženja. Prostora za rast nema mnogo, ali nema ni nekog značajnijeg tržišnog faktora koji bi u ovom trenutku oborio cenu. Koliko će ova pat pozicija na tržištu potrajati, poka-

žeće nam neposredno nastupajući naredni period.

Soja je u nedelji za nama dostigla svoj sezonski maksimum, a on iznosi 52,38 din/kg (48,50 bez PDV). U odnosu na prethodnu nedelju ovo je za 1,04% veća cena. Sojina sačma sa 44% proteina je jedina od roba koje su bile predmet trgovanja na berzi protekle nedelje imala cenovni pad. Naime cena od 68,28 din/kg (56,90 bez PDV) za 2,40% je manja u odnosu na cenu iz prethodne nedelje.

Cene poljoprivrednih proizvoda u protekloj nedelji na vodećim robnim berzama su bile sledeće:

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP DECEMBAR 2013.					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Pšenica	240.68 \$/t	238.69 \$/t	240.16 \$/t	237.81 \$/t	234.43 \$/t
Kukuruz	163.46 \$/t	163.93 \$/t	166.14 \$/t	167.47 \$/t	166.37 \$/t

Vrednosti fjučersa na pšenicu tokom protekle nedelje beležili su kako skokove tako i padove, ali je generalni utisak da je pšenica posle četiri nedelje, zabeležila svoj prvi nedeljni pad, na osnovu povećanja useva Kanade i Australije, a s razmerom tome i pad potražnje za američkom pšenicom.

Američka nedeljna izvozna prodaja pšenice bila je na nivou od oko 562.000 tona, odnosno kumulativno 22.4 mt, što ipak predstavlja skok u odnosu na prethodnu godinu za skoro 40%.

Američki fjučersi na kukuruz, zabeležili su neto dobitke u poslednjih nedelju dana, sa izuzetkom

poslednjeg, kada je stigla vest da su zalihe ove poljoprivredne kulture na veoma visokom nivou što je uticalo na silazni trend cena.

U odnosu na prethodnu nedelju cena pšenice na čikaškoj berzi pala je za 2,03%, dok je cena kukuruza skočila za 1,29%.

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Soja, zrno nov 13	491.05 \$/t	485.47 \$/t	484.88 \$/t	488.48 \$/t	487.97 \$/t
Sojina sačma okt 13	456.60 \$/t	447.00 \$/t	446.10 \$/t	447.90 \$/t	446.10 \$/t

Američki fjučersi na soju su u prvoj polovini nedelje uglavnom imali silazni trend. Trend se obrnuo početkom druge polovine nedelje, da bi opet pao na samom

kraju iste. Na ovakav mešoviti trend cena soje, najviše su uticale vremenske prilike, stanje zaliha, kao i pratećno skraćena nedelja. Soja sa januarskom isporukom

je skuplja za 0,61%, a sojina sačma sa isporukom u decembru ima veću vrednost u odnosu na prošlu nedelju za zanemarljivih 0,10%.

*Objavljeni nedeljni ponderi cena nisu zvaničan podatak, usled činjenice da su obuhvaćeni podaci o trgovanju do trenutka štampanja informatora.

BUDIMPEŠTA

PŠENICA	KUKURUZ
179.78 EUR/t (futures mar 14)	159.12 EUR/t (futures mar 14)

EURONEXT PARIZ

PŠENICA	KUKURUZ
211.75 EUR/t (futures jan 14)	180.50 EUR/t (futures jan 14)

Novi martovski fjučers na pšenicu je u Budimpešti pao je za 0,19%, dok je takođe novi martovski fjučers na kukuruz imao veću vrednost za 3,79%. Pšenica sa novim januarskim fjučersom u Parizu skuplja je za 1,44%, dok je kukuruz sa januarskim fjučersom skuplja za 2,27%.

E-mail: nsberza@eunet.rs,
internet sajt: www.proberza.co.rs
INFO SLUŽBA
021/443-413 od 7:30 do 14:30

Limagrain d.o.o.

SPONZOR

Francuski hibridi kukuruza i suncokreta

21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
miroslav.sidor@limagrains.rs
branimir.alivjovic@limagrains.rs
www.limagrain.rs

VOĆE OD 2. 12. 2013. DO 9. 12. 2013.

Mesto prikupljanja cena: Pančevo - zelena pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Ananas (sve sorte)	Uvoz (uvoz)	kg	150	180	150	bez promene	prosečna
2	Banana (sve sorte)	Uvoz (Ekvador)	kg	100	120	110	bez promene	dobra
3	Dunja (sve sorte)	Domaće	kg	70	80	70	bez promene	prosečna
4	Grejpfрут (sve sorte)	Uvoz (uvoz)	kg	130	150	130	bez promene	dobra
5	Grožđe (belo ostale)	Uvoz (Makedonija)	kg	100	120	100	bez promene	prosečna
6	Grožđe (crno ostale)	Uvoz (Makedonija)	kg	100	120	100	bez promene	prosečna
7	Jabuka (Ajdared)	Domaće	kg	60	80	60	pad	dobra
8	Jabuka (Delišes ruž.)	Domaće	kg	80	100	80	bez promene	prosečna
9	Jabuka (Delišes zlatni)	Domaće	kg	80	100	80	bez promene	prosečna
10	Jabuka (Greni Smit)	Domaće	kg	60	80	80	bez promene	prosečna
11	Jabuka (Jonagold)	Domaće	kg	60	80	80	bez promene	prosečna
12	Jabuka (Mucu)	Domaće	kg	60	80	60	pad	prosečna
13	Jabuka (ostale)	Domaće	kg	60	80	60	pad	dobra
14	Kivi (sve sorte)	Uvoz (Grčka)	kg	150	160	150	bez promene	dobra
15	Kruška (ostale)	Domaće	kg	100	120	100	bez promene	dobra
16	Lešnik (očiččen)	Domaće	kg	800	1.000	800	bez promene	dobra
17	Limun (sve sorte)	Uvoz (Turska)	kg	100	120	100	bez promene	dobra
18	Mandarina (sve sorte)	Uvoz (Hrvatska)	kg	100	120	100	pad	dobra
19	Mandarina (sve sorte)	Uvoz (Grčka)	kg	100	120	120	bez promene	dobra
20	Mušmula (sve sorte)	Domaće	kg	70	80	70	-	prosečna
21	Nar (sve sorte)	Uvoz (Turska)	kg	150	180	150	bez promene	dobra
22	Orah (očiččen)	Domaće	kg	600	800	800	bez promene	dobra
23	Pomorandža (sve sorte)	Uvoz (Grčka)	kg	120	130	120	-	dobra
24	Smokva (suva)	Uvoz (uvoz)	kg	400	450	400	bez promene	dobra
25	Šljiva (suva)	Domaće	kg	300	350	300	-	dobra

POVRĆE OD 2. 12. 2013. DO 9. 12. 2013.

Mesto prikupljanja cena: Pančevo - zelena pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Blitva (sve sorte)	Domaće	veza	30	35	35	bez promene	prosečna
2	Brokola (sve sorte)	Domaće	kg	150	180	150	bez promene	prosečna
3	Celer (sve sorte)	Domaće	kg	150	180	150	bez promene	dobra
4	Cvekla (sve sorte)	Domaće	kg	60	70	60	bez promene	dobra
5	Karfiol (sve sorte)	Domaće	kg	150	180	150	bez promene	dobra
6	Kelj (sve sorte)	Domaće	kg	60	70	60	bez promene	dobra
7	Krastavac (salatar)	Domaće	kg	100	120	120	bez promene	prosečna
8	Krompir (beli)	Domaće	kg	50	60	60	bez promene	dobra
9	Krompir (crveni)	Domaće	kg	50	60	60	bez promene	dobra
10	Kupus (sve sorte)	Domaće	kg	10	15	15	bez promene	dobra
11	Luk beli (sve sorte)	Domaće	kg	250	300	300	bez promene	dobra
12	Luk crni (mladi)	Domaće	veza	30	35	30	bez promene	dobra
13	Luk crni (sve sorte)	Domaće	kg	70	80	70	bez promene	dobra
14	Paprika (Babura)	Domaće	kg	150	160	160	bez promene	prosečna
15	Paprika (ljuta)	Domaće	kg	200	250	200	bez promene	prosečna
16	Paprika (šilja)	Domaće	kg	100	120	100	bez promene	prosečna
17	Paradajz (chery)	Uvoz (Italija)	kg	350	400	400	bez promene	prosečna
18	Paradajz (sve sorte)	Uvoz (Makedonija)	kg	100	120	100	pad	prosečna
19	Pasulj (beli tetovac)	Domaće	kg	350	400	350	bez promene	dobra
20	Pasulj (beli)	Domaće	kg	350	400	350	bez promene	dobra
21	Pasulj (šareni)	Domaće	kg	300	350	350	bez promene	dobra
22	Pasulj (žuti)	Domaće	kg	400	450	450	rast	slaba
23	Patlidžan (sve sorte)	Uvoz (Italija)	kg	200	220	200	bez promene	prosečna
24	Paškanat (sve sorte)	Domaće	kg	150	180	150	bez promene	dobra
25	Peršun (korenaš)	Domaće	kg	150	180	150	bez promene	dobra
26	Peršun (lišćar)	Domaće	veza	20	30	20	bez promene	dobra
27	Pečurke (šampinjoni)	Domaće	kg	180	200	200	bez promene	dobra
28	Praziluk (sve sorte)	Domaće	kg	80	100	80	bez promene	dobra
29	Spanać (sve sorte)	Domaće	kg	80	100	80	bez promene	prosečna
30	Tikvice (sve sorte)	Domaće	kg	150	160	150	bez promene	prosečna
31	Zelen (sve sorte)	Domaće	veza	60	70	60	bez promene	dobra
32	Zelena salata (sve sorte)	Domaće	komad	50	70	50	bez promene	prosečna
33	Šargarepa (sve sorte)	Domaće	kg	80	100	80	bez promene	dobra

IZVEŠTAJ ZA ŽITARICE, ULJANE KULTURE I KRMNO BILJE

Datum prikupljanja podataka: 2. 12 - 9. 12. 2013. god.

* Kvalitet proizvoda je prema JUS standardima ukoliko drugačije nije naznačeno

GAZDINSTVO Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Lucerka (seno u balama)	bala 12-25 kg	Domaće	kg	13	16	16	bez promene	prosečna

MALOPRODAJA Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Sojina sačma (44% proteina)	džak 33 kg	Domaće	kg	89	94	94	bez promene	prosečna
2	Suncokretova sačma (33% proteina)	džak 33 kg	Domaće	kg	27.50	30	29	bez promene	prosečna

PIJACA Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	džak 50 kg	Domaće	kg	20	22	20	bez promene	prosečna
2	Lucerka (seno u balama)	bala 12-25 kg	Domaće	kg	13	16	16	bez promene	prosečna
3	Pšenica	džak 50 kg	Domaće	kg	20	22	20	bez promene	prosečna
4	Stočni ječam	džak 50 kg	Domaće	kg	22	25	22	bez promene	slaba

SILOS Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	rinfuz	Domaće	kg	13.70	15	13.70	bez promene	prosečna
2	Kukuruz (okrunjen, veštački sušen)	rinfuz	Domaće	kg	15	15.50	15	bez promene	prosečna
3	Pšenica	rinfuz	Domaće	kg	19.80	21	19.80	bez promene	prosečna

CENE ŽIVE STOKE - 2.12 - 9.12. 2013. god.

Mesto prikupljanja cena Pančevo - stočna pijaca

* Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

R.B.	Naziv živ.	Težina/uzrast	Rasa	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda, broj grla
					min	max	dom		
1	Jagnjad	sve težine	sve rase	kg	280	300	300	rast	vrlo slaba
2	Jarad	sve težine	sve rase	kg	250	250	250	-	vrlo slaba
3	Ovca	sve težine	sve rase	kg	120	130	130	-	vrlo slaba
4	Prasad	16-25 kg	sve rase	kg	270	280	270	rast	prosečna
5	Prasad	<=15 kg	sve rase	kg	270	280	280	rast	vrlo slaba
6	Telad	80-160 kg	SM	kg	400	400	400	bez promene	vrlo slaba
7	Tovljenici	80-120 kg	sve rase	kg	170	190	190	rast	vrlo slaba

IZVEŠTAJ O CENAMA ŽIVE I ZAKLANE STOKE U KLANICAMA

Datum prikupljanja podataka: 2.12. - 9.12. 2013. god.

Mesto prikupljanja cena: Južno-banatski okrug

* Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

R.B.	Naziv živ.	Težina/uzrast	Rasa	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Junad	>480 kg	sve rase	230	240	230	bez promene	slaba
2	Krmače za klanje	>130 kg	sve rase	140	150	140	bez promene	vrlo slaba
3	Prasad	16-25 kg	sve rase	250	250	250	bez promene	vrlo slaba
4	Tovljenici	80-120 kg	sve rase	180	190	180	bez promene	prosečna

Očuvanje tradicije, zalog obnove poljoprivrede

Uprkos hladnom vremenu, po mnogo čemu jedinstvena manifestacija još jednom je opravdala očekivanja i pokazala da interesovanje za sremačku tradiciju ne jenjava i da je upravo Zasavica mesto na kojem se ona možda i najbolje čuva od zaborava

Borba za očuvanje poljoprivrede podrazumeva ne samo preko potrebna ulaganja u zastarelu mehanizaciju, davanje povoljnih subvencija za proizvođače, obnovu zadrugarstva i slično, nego i očuvanje starih tradicija vezanih za poljoprivredu, a koje i danas mogu da podstaknu ljude širom Srema da se sa novim elanom posvete ovim poslovima. Upravo u tome i leži smisao čuvenog sremkog svinjokolja koji je u sklopu obeležavanja Dana mangulice održan prošle nedelje na Specijalnom rezervatu prirode Zasavica. Uprkos hladnom vremenu, po mnogo čemu jedinstvena manifestacija još jednom je opravdala očekivanja i pokazala da interesovanje za sremačku tradiciju ne jenjava i da je upravo Zasavica mesto na kojem se ona možda i najbolje čuva od zaborava.

Mangulica nas je održala

- Kao što je dobro poznato, mangulice su ove naše krajeve održale u životu u danima kada je narod živeo teško i otuda smatramo da je potrebno iznova i iznova ukazivati na njihov, ali i na značaj svinjarstva u Sremu u celosti. Jer, ne treba zaboraviti ni to da je svinjski Srem dugo bio centar života u našoj ravnici. Kada smo davne 1996. godine iz Buđanovaca preneli na Zasavicu prve mangulice, ili bolje rečeno, kada smo vratili ovu vrstu na prostore sa kojih je ona iščezla, bili smo i te kako zadovoljni, a danas kada smo, došli do čak hiljadu grla, imamo sve razloge da budemo prezaodovoljni jer smo, u krajnjem, obnovili i naš stočni fond. Takođe, nije potrebno posebno isticati istinu da meso mangulice jeste duplo skuplje, ali da mu cenu ne diže bilo čija volja, nego izuzetan kvalitet mesa koje ima čak 75

odsto holesterola manje nego kod ravnih svinja. Ljudi to znaju i ovaj naš svinjokolj, na koji dolaze gosti iz cele Srbije, to i dokazuje što, nadam se, može da bude podstrek i drugim našim stočarima da se posvete ovoj vrsti svinja - ističe upravnik rezervata **Slobodan Simić**.

A bilo je gužve prošle subote na Zasavici. Jedni su, okupljeni oko oranija i dobro založenih vatri radili, drugi su, obilazeći radove, štupkali sveže spremljene specijalitete, treći su na štandovima prodavali svoje proizvode, a svi skupa, neosvrćući se na hladan dan i podvrisujući u ritmu dobre tamburaške pesme, nazdravljali kuvanom rakijom i vinom, kako i dolikuje veselim Sremcima i onima koji su se tako osećali, a bilo ih je i iz Novog Sada, Beograda i drugih delova Srbije koji su prošle subote posetili Zasavicu znajući da ovde mogu probati najkvalitetnije proizvode od mangulice.

Takvog mesa u Beogradu nema!

Jedan od onih mnogobrojnih posetilaca koji su, sa čašicom kuvane rakije i po nekoliko puta obišli štandove, svuda zastali, pipnuli, štupnuli i umočili bio je i **Pantelija Jovičić**, iz Beograda koji je stigao i da dobro ruča, ali i da sa sobom u prestonicu ponese slaninu, kobasice, gotovo deset kilograma svežeg mesa i naravno nezaobilaznih čvaraka.

- Ovog kod nas nema. I u Beogradu se zna - ako hoćeš stvarno kvalitetno da jedeš, idi na selo, a posebno idi u Srem ako hoćeš dobro svinjsko meso. Ja to znam, stalno dolazim na Zasavicu i nikada do sada se nisam u Beograd vratio praznih ruku. Niti stomaka - veselo priča Pantelija.

Zaklano 15 komada od 150 kilograma

I glavni zasavički majstor **Đorđe Belimarković**, nadaleko čuven po svom umeću zadovoljan je posetom i prodajom mesa bez kojeg, kako kaže, ni Beograd ni Novi Sad ne mogu.

- Staro je pravilo da ko jednom dođe kod nas, proveseli se sa nama i proba naše proizvode, ne može, a da se ne vrati. Tako i jeste. Ovdje ljudi dolaze da kupe zdravo meso za sebe, ali i za svoje porodice, tako da su mnogi kupovine po raznim šoping centrima zamenili Zasavicom i verujuće, došli bi opet da se ovako nešto organizuje barem dva tri puta mesečno. Ono što je najlepše i nama najvažnije, sve se prodaje i najveći problem koji imamo je nedostatak čvaraka, ali šta da se radi, naše oranije nisu bez dna, ma koliko mi i naši gosti to želeli, kaže Belimarković, nemogavši da stigne da usluži sve one koji su se tiskali oko štanda na kojem je pakovao meso. - Kilogram kobasica ide po 2.300 dinara, suva slanina po 1.150, mast ode za 400 dinara, švargla je 800, čvarci 1.150 dinara, sveže meso bez kosti jedna crvena i sve to ode.

Ništa bez tambure

Da zasavički svinjokolj predstavlja istinsko očuvanje sremačke tradicije, dokazali su i veseli sremci tamburaši i begešari koji su u znamenitom restoranu "Kod Dabra" nazdravljali uz porciju toplog gulaša od svežeg svinjskog mesa. Kao i obično, vešto manevrišući između kratkih stolova, goste je i ove godine služio **Mile Kotarlič** koji je i sam zadovoljan odličnom posetom.

- Šta da vam kažem? Kada dođe svinjokolj, ovde celog dana nema stajanja i to važi kako za naše mesare, odlične majstore, tako i za nas. Navikli smo da je i naš „Dabar“ prepun, i to je dobro. Ljudi uvek traže porciju više i petnaest komada mangulica težine po 150 kilograma koliko je zaklano, biće i ove godine mera koja će zadovoljiti naše goste, ali neće mnogo preteći što je i najvažnije od svega. Čvaraka nije ostalo gotovo ni kila, meso je begenisanano još na početku i jedino što se zadržalo jesu kobasice, kulenje i slanina, mada je i to do kraja dana otišlo. Zasavica je stekla svoje ime i svoj ugled koje ljudi, naši turisti i gosti prepoznaju i u tome i leži uspeh našeg svinjokolja, kaže Kotarlič dok postavlja nove ture gulaša pred stare goste željne još jedne dobre kašike.

Vredni majstori

- Trudili smo se da od rezervata napravimo mesto koje će rado posećivati turisti, ali i drugi koji će znati da ovde mogu da probaju odlične sremačke proizvode, od rakije, salčića, do čvaraka i mesa. Zato oni koji su došli na naš svinjokolj nisu turisti nego ljudi koji su ciljano došli da kupe mast i meso bez holesterola. Ti ljudi znaju da je kod nas sve prirodno i pravo, a ilustracije radi, hiljadu grla zasavičke mangulice i danas traži žir u šumi i korenje trave na pašnjaku Valjevac. Sve to skupa

daje nam za pravo da se nadamo da će i naredne godine naš svinjokolj biti odlično posećen, ali i da će

naši poljoprivrednici, stočari, još više pažnje posvetiti ovoj izuzetnoj vrsti koja ume da bude i te kako zahvalna. Stičući fond je kod nas u opadanju i sasvim bi logično bilo da se ljudi posvete jednoj odličnoj vrsti kao što je mangulica, jasan je Simić.

**S. Lapčević
M. Mileusnić**

Čvaraka nikad dosta

Dobro meso nema cenu

Ništa bez tambure